GVERN TA' MALTA
MINISTERU GĦALL-FINANZI

Diskors tal-Budget
2025

Sur Clyde Caruana
Ministru għall-Finanzi
Malta
28 ta' Ottubru, 2024

Ippublikat mill-
Ministeru għall-Finanzi,
Triq in-Nofsinhar,
Belt Valletta
VLT 1102

Tel.: (+356) 25998259
Sit Elettroniku: http://www.mfin.gov.mt

Dejta tal-katalogar tal-publikazzjoni

Malta. Ministeru għall-Finanzi
Diskors tal-Budget, 2025 / Clyde Caruana.
Valletta: Ministeru għall-Finanzi, 2024

ISBN: 978-99957-58-81-1

1. Budget - Malta
I. Titlu II. Clyde Caruana

Din il-Publikazzjoni tista' tinxtara mid-
Dipartiment tal-Informazzjoni,
3, Pjazza Kastilja,
Belt Valletta
VLT 2000

Tel.: (+356) 22001700

Mitbugħ fl-iStamperija tal-Gvern
Prezz: **€2.00**

Werrej

pağna

Introduzzjoni 1

Kapitlu 1 - L-andament u t-tbassir ekonomiku 10

Kapitlu 2 - Inżidu d-dħul tal-familji 15

Kapitlu 3 - Ekonomija b'saħħitha b'ruħ soċjali 20

Kapitlu 4 - L-għaqal fit-tmexxija tal-finanzi 43

Kapitlu 5 - Inkomplu ninvestu fin-nies 49

Kapitlu 6 - Kwalità ta' ħajja aħjar 58

Konklużjoni 86

Introduzzjoni

Sur President,

Għal sena oħra dan il-Gvern qed jiġi quddiem il-poplu b'budget ieħor pożittiv, b'tisħiħ ta' miżuri soċjali u li joffri lill-pajjiż futur ekonomiku b'saħħtu.

Is-soltu, Sur President, imdorrijin nisimgħu li dan se jkun budget bla żieda fit-taxxi jew taxxi ġodda.

Din is-sena kburi ngħid li mhux talli se jkun hekk, iżda aktar minn hekk, se jkun budget li se jnaqqas it-taxxi.

Dan se nagħmluh mhux biss għax din hija wegħda elettorali ta' dan il-Gvern, iżda għaliex l-ekonomija tagħna qed tkompli tħalli r-riżultati.

It-tnaqqis fit-taxxa tad-dħul li se tiġi ppreżentata llum qed tiġi implimentata f'kuntest fejn id-defiċit tal-pajjiż qed jiġi mmaniġġjat 'l isfel u fejn qed nagħmlu dan b'pass iktar mgħaġġel minn dak rikjest mill-Kummissjoni Ewropea.

Qed isir f'kuntest fejn il-pensjonijiet se jerġgħu jogħlew anke din is-sena.

F'kuntest li qed nibqgħu, għal sena oħra, nipproteġu lill-familji u n-negozji mill-kontijiet ogħla tal-enerġija.

F'kuntest li se nibqgħu nipproteġu lill-pajjiż minn prezzijiet ogħla tal-fjuwils.

Kburi ngħid li dan il-pajjiż kien l-uniku pajjiż fl-Ewropa li għamel dan kollu.

L-ebda pajjiż Ewropew ieħor ma ta l-appoġġ daqs dan fl-enerġija, l-ebda pajjiż ma baqa' iżid is-servizzi soċjali, l-ebda pajjiż mhu se jnaqqas it-taxxi.

Pajjiżi oħra Ewropej qed jiffaċċjaw sfidi kbar.

F'Malta, b'għaqal u b'responsabbiltà, qed nibqgħu nsaħħu l-ekonomija u l-finanzi ta' pajjiżna.

Konna hemm għalik.

Konna hemm għan-nies.

Konna hemm għan-negozji.

Ħadna d-deċiżjonijiet tajbin u konna qed inħarsu lejn il-futur meta tajna għajnuna lin-negozji waqt il-pandemija u salvajna l-impjiegi. Il-futur li rajna dakinhar ġie u llum qed naqtgħu dak il-frott.

Kieku żarmajna n-negozji waqt il-pandemija billi ma ngħatax appoġġ, kieku llum qegħdin fl-istess ilmijiet ta' pajjiżi Ewropej oħra.

Konna hemm għalik meta ħadna deċiżjonijiet fuq l-għoli tal-ħajja fejn tajna l-appoġġ meħtieġ lil dawk il-familji vulnerabbli u ħadna miżuri biex inrażżnu l-inflazzjoni.

Peró, Sur President, dan kollu wassal għal sfidi ġodda.

Esternalitajiet ekonomiċi li qed iħallu impatt fuq il-livell tal-għajxien tan-nies.

L-aċċess tas-settur privat għal ħaddiema barranin ġejjin minn pajjiżi terzi wara l-pandemija ħoloq ineffiċjenzi fl-ekonomija, u llum nistgħu anke nsejħulha dipendenza.

Din ma tejbitx il-produttività normalment assoċjata ma' tkabbir ekonomiku, speċjalment f'ċertu sezzjonijiet tal-ekonomija.

Dan wassal għal kwantità iktar milli kwalità - u llum l-isfidi li nitkellmu fuqhom fit-traffiku, fl-infrastruttura u fis-saħħa fost l-oħrajn ġejjin minn din il-mismatch fejn l-infrastruttura mhux tlaħħaq mad-domanda tal-pajjiż u l-ekonomija li qiegħda tikber.

Allura mhix kwistjoni biss tal-valur tal-produttività imma anke l-valur li ħaddiem b'ħiliet baxxi minn pajjiż terz qed jagħti lura lill-ekonomija.

L-użu u l-manutenzjoni tal-infrastruttura tagħna, fosthom it-toroq, l-użu tas-servizz tas-saħħa, tat-trasport u l-affarijiet l-oħra kollha jiġu b'kont.

Irridu nsaqsu lilna nfusna jekk dak il-prezz hux joffri valur għall-pajjiż, jew għat-taxpayer, jew hux prezz li qed iħallas it-taxpayer għall-ineffiċjenzi u n-nuqqas ta' produttività.

Il-futur ma jistax jinbena fuq il-volum, speċjalment f'pajjiż żgħir bħal tagħna.

Il-futur irid ikun mibni fuq il-kwalità tal-prodotti u tas-servizzi u l-produttività tagħna.

Dan kollu jrid jingħad b'żewġ premessi importanti.

Il-kwistjoni mhix in-nazzjonalità, iżda l-ħiliet.

Pajjiżi madwar l-Ewropa jikkompetu ma' xulxin biex jiġbdu lejhom l-aħjar talenti u nies bl-ogħla edukazzjoni. Dan il-pajjiż f'dik it-tiġrija jrid jidħol, u mhux tiġrija fuq min se jġib l-iktar ħaddiema barranin b'ħiliet baxxi.

It-tieni premessa hija li għalkemm isiru argumenti tekniċi u ekonomiċi bi kliem bħall-importazzjoni tal-ħaddiema, dawn huma nies umani bħalna, tad-demm u l-laħam. Dawn jiġu mistiedna minn min iħaddem biex jiġu jaħdmu f'pajjiżna.

Bħala Gvern Soċjalista allaħares jasal il-punt fejn dak l-abbuż b'xi mod ngħattu għajnejna għalih, anzi huwa dmirna li niġġildulu bil-qawwa kollha.

Din l-isfida hija kruċjali għax timpatta s-sostenibbiltà tal-pajjiż.

L-iżvilupp sostenibbli jfisser li nikkunsidraw kemm il-valur ekonomiku kif ukoll l-impatt soċjali u ambjentali għal pajjiżna.

L-għan m'għandux ikun biss li nkomplu niġġeneraw il-ġid, iżda li noħolqu soċjetà li tgħix aħjar u tgħix serenament.

Il-Gvern se jkun qed jindirizza din l-isfida fil-ġimgħat li ġejjin permezz ta' politika għall-migrazzjoni ekonomika. Din il-politika trid tkun ibbażata fuq rispett lejn il-ħaddiema kollha iżda fuq kollox fuq il-ħtiġijiet ta' pajjiżna u tal-poplu, u ta' ħadd iktar.

Għalhekk dan il-budget huwa budget li jħares lejn pajjiż ta' kwalità.

Biex din il-bidla fis-suq tax-xogħol isseħħ iridu jallinijaw magħha diversi setturi tal-ekonomija u tal-pajjiż. Din id-direzzjoni tal-Gvern trid tkun ikkomunikata u direzzjonata b'mod stabbli u konsistenti.

Oqsma bħall-iżvilupp tal-infrastruttura, l-edukazzjoni, proġetti relatati ma' turiżmu u investiment dirett barrani ġdid iridu jiġu f'sintonija ma' dawn il-bidliet.

Nitilfu r-reputazzjoni ta' pajjiżna jekk dan ma jsirx għaliex investitur jitfa' piż qawwi fuq il-prevedibbiltà tal-politika tal-Gvern u tal-ekonomija, li jkun hemm direzzjoni waħda u stabbli.

Iżda dawn huma bidliet li jridu jsiru.

Il-Gvern kommess li jaħdem id f'id mas-settur privat biex dan isir b'mod kawt iżda rapidu li jwassal għal riżultati tajbin.

Ir-riżultat għandu jkun kwalità iktar milli kwantità, li jwassal għal livell ta' għajxien u kwalità ta' ħajja aħjar.

Fl-edukazzjoni, irridu nkomplu nagħmlu enfasi fuq it-tkomplija ta' edukazzjoni dejjem iżjed għolja.

L-ekonomija ta' għada, mhux ta' Malta biss, se tkun dipendenti fuq teknoloġija avvanzata u inġinerija moderna.

Il-wasla tal-intelliġenza artifiċjali se ġġib magħha era ġdida u taqliba li rajna bħalha fis-snin 90 bl-internet.

Jekk naqbdu xi ħaġa bażika bħall-karozza, il-mudell ta' produzzjoni madwarha diġà qed jinbidel.

Workshop ta' mekkanik mimli żejt se jinbidel għal tekniċi tal-IT.

Fl-Istati Uniti u fiċ-Ċina diġà qed naraw taxis li jwasslu l-passiġġiera mingħajr xufiera. Kollox awtomatizzat. Id-data science f'dan il-qasam - kif timmaniġġja l-influss tat-traffiku - qed narawha tiġi marbuta mal-ippjanar urban u l-kostruzzjoni tal-infrastruttura.

Dan eżempju wieħed biss, f'setturi oħra l-istess bidliet qed naraw.

Dan mhux il-futur, iżda l-preżent.

Jekk pajjiżna jrid jersaq lejn il-kwalità, irridu l-aqwa mħuħ Maltin u Għawdxin jaħdmu f'dawn l-oqsma.

Hemm diġà start-ups u persuni Maltin jaħdmu fuq hekk u lil dawn irridu nħeġġuhom ikomplu.

Irridu ntuhom l-għodda biex jikbru anke lil hinn minn pajjiżna.

Għalhekk il-kwalità hija sinonima mal-edukazzjoni u dan il-Gvern investa fiha sena wara sena.

Din is-sena iktar minn qatt qabel permezz ta' ftehim ġdid mal-għalliema li tejjeb b'mod qawwi l-kundizzjonijiet tagħhom.

Ma rridux nibżgħu mill-futur u m'għandniex naqgħu fin-nassa tal-protezzjoniżmu.

Iż-żgħażagħ tagħna lesti iktar milli naħsbu għal dan il-futur. Irridu nieħdu ħsieb li inizjattivi bħal dawn li ser insemmi jidħlu fis-seħħ b'sens ta' appoġġ għal min jiġi impattat b'mod negattiv, b'miżuri bħal re-skilling, up-skilling u miżuri soċjali oħra, biex kulħadd ikollu futur tajjeb.

L-istess fit-turiżmu, fejn irridu naraw in-nefqa fil-pajjiż iktar milli volum ta' turisti.

L-istess fl-inċentivi ekonomiċi u għajnuniet li noffru lill-investituri lokali u barranin.

Fil-passat, li jiġi investitur u jgħidilna se jħaddem 200 ruħ, kienet soluzzjoni għall-problema.

Illum kważi toħloq problema jekk il-livell fil-ħiliet tal-ħaddiema huwa baxx.

Dak huwa l-istat ta' żvilupp tal-ekonomija tagħna.

Għalhekk irridu nallinijaw mal-bżonnijiet tal-ekonomija.

Għalhekk irridu nsaqsu, xi kwalità ta' impjiegi se jġib miegħu dan l-investiment?

X'valur se joffri lill-pajjiż?

Il-messaġġ tal-poplu huwa li l-progress ma jitkejjilx bil-flus biss imma bil-kwalità tal-ħajja wkoll.

Qed nifhmu n-nies meta jgħidulna li jridu iżjed kontroll, ordni u regolamenti li jkunu infurzati fis-suq tax-xogħol.

Dawn is-sentimenti joħorġu b'mod ċar minn diversi faxex differenti tal-pajjiż u jridu jiġu indirizzati.

Dan il-Gvern ħa ħsieb il-but tiegħek fi żmien iebes.

Dan il-Gvern ħa ħsieb il-vulnerabbli b'miżuri soċjali.

Wasal iż-żmien li naqilbu l-paġna biex dan il-pajjiż issa jħares lejn il-kwalità u mhux il-kwantità.

KAPITLU 1. L-ANDAMENT U T-TBASSIR EKONOMIKU

Sur President,

L-iżviluppi li jseħħu madwar id-dinja, kemm jekk huma ta' natura ekonomika, kemm jekk huma ta' natura fiskali u anke dawk politiċi, jinfluwenzaw lill-pajjiżi kollha, inkluż lil Malta. B'hekk qabel ma nitkellem dwar l-andament u t-tbassir ekonomiku ta' pajjiżna, ser nagħti ħarsa lejn l-ambjent ekonomiku globali u dak fl-Unjoni Ewropea sabiex nifhmu aħjar x'inhuma r-realtajiet ta' madwarna.

L-andament globali u fl-UE

Id-dinja rnexxielha tevita riċessjoni s-sena li għaddiet.

Infatti, minkejja li diversi istituzzjonijiet globali kienu qed ikunu kemmxejn pessimisti fit-tbassir tagħhom, fl-2023 l-ekonomija globali rreġistrat tkabbir ekonomiku ta' 3.3%, filwaqt li l-inflazzjoni bdiet it-triq tan-niżla lura għall-mira ta' 2.0%. Skont it-tbassir tal-Fond Monetarju Internazzjonali (IMF) ta' Lulju, l-attività ekonomika globali mistennija tibqa' stabbli hekk kif mistennija tikber għal 3.2% fl-2024 u 3.3% fl-2025.

Madanakollu, dan ma jfissirx li kollox ward u żahar hekk kif dawn il-figuri jaħbu l-fatt li hemm diverġenzi qawwija bejn il-pajjiżi. Il-prestazzjoni reċenti tal-Istati Uniti kienet il-mutur ewlieni tat-tkabbir globali, fejn l-ekonomija kibret bi 2.5% fl-2023 u mistennija tikber bi 2.6% fl-2024. Għall-kuntrarju ta' dan,

l-ekonomija tar-Renju Unit tinsab dgħajfa u mistennija tikber minn 0.1% fl-2023 għal 0.7% fl-2024.

Barra minn hekk, ċerti sfidi xorta mistennija jippersistu. Dawn jinkludu l-inflazzjoni, li għalkemm qiegħda tieħu xejra 'l isfel xorta qiegħda tippersisti, iż-żidiet fir-rati tal-imgħax reali, l-isfidi tat-tibdil fil-klima kif ukoll id-diżgwid sfortunat li għaddej fil-Lvant Nofsani. Apparti minn hekk, prospetti ta' tkabbir fuq terminu medju mistennija jibqgħu storikament dgħajfa.

Fl-2023, l-ekonomija tal-Unjoni Ewropea staġnat, hekk kif anke xi ekonomiji esperjenzaw riċessjoni ħafifa, parzjalment minħabba l-effetti fit-tul tal-prezzijiet tal-enerġija, li kellhom impatt sproporzjonat fuq l-ekonomiji Ewropej. Iżda, fil-bidu tal-2024, l-ekonomija tal-Unjoni Ewropea bdiet turi sinjali ta' rkupru, immexxi mill-konsum privat li kien megħjun miż-żieda fid-dħul reali hekk kif l-inflazzjoni kompliet timmodera. Infatti, skont tbassir tal-Kummissjoni Ewropea, l-ekonomija tal-Unjoni Ewropea mistennija tikber b'1.0% u 1.6% fl-2024 u l-2025 rispettivament. Filwaqt li l-ekonomija taż-żona tal-ewro mistennija tikber b'0.8% fl-2024 u 1.4% fl-2025.

Skont l-istess tbassir, Malta mistennija tesperjenza l-ikbar tkabbir ekonomiku fost il-pajjiżi tal-Unjoni Ewropea fis-snin li ġejjin. L-inflazzjoni hija mbassra li tkompli tonqos fejn fl-Unjoni Ewropea mistennija tonqos minn 6.4% fl-2023, għal 2.7% fl-2024 u 2.2% fl-2025.

L-andament f'pajjiżna u t-tbassir ekonomiku

Minkejja l-isfidi kollha li għaddejjin madwar id-dinja u l-isfidi miżjuda riżultat tal-insularità li tkun gżira, pajjiżna esperjenza l-akbar tkabbir ekonomiku fl-Unjoni Ewropea fl-2023. It-tkabbir ekonomiku nazzjonali kien ta' 7.5%, 7.1 punti perċentwali iktar minn dak tal-Unjoni Ewropea. Il-mutur ewlieni ta' dan it-tkabbir kienet l-esportazzjoni netta.

Fl-ewwel nofs ta' din is-sena, l-ekonomija ta' Malta baqgħet turi prestazzjoni b'saħħitha, hekk kif il-Prodott Domestiku Gross (PDG) reali kiber b'5.9%, filwaqt li l-PDG nominali kiber b'9.6%, immexxija primarjament mid-domanda domestika.

Matul l-2023, is-suq tax-xogħol ta' pajjiżna baqa' robust u reżiljenti, hekk kif ir-rata tan-nies b'impjieg kienet ta' 81.3%, filwaqt li r-rata fl-Unjoni Ewropea kienet ta' 75.3%. F'Malta, l-impjiegi fl-2023 kibru b'6.1% u r-rata ta' nies qegħda kienet ta' 3.5% fl-istess perjodu. Hawn irrid ninnota Sur President xi ħaġa mill-aktar importanti. Meta jemmen fil-bidla, dan il-Gvern kapaċi jġib ir-riżultati. Fis-suq tax-xogħol, ilkoll niftakru li qabel tlajna fil-Gvern, kienu jgħidu 'labour won't work'. Dakinhar, jiġifieri lura fl-2013, dan il-pajjiż kien kważi fl-aħħar tal-klassifika Ewropea fil-persentaġġ ta' nies fid-dinja tax-xogħol. Illum, Sur President, qed naraw xenarju fejn sal-aħħar ta' din il-leġiżlatura, ser inkunu aktarx fil-quċċata tal-klassifika hekk kif fi 11-il sena ser inkunu qbiżna lil kulħadd.

Dan kollu hu riżultat ta' deċiżjonijiet għaqlin li ħa dan il-Gvern f'kull mument diffiċli li ffaċċjat id-dinja globali. Dan hu Gvern li ma jibżax jieħu deċiżjonijiet iebsa meta jasal il-bżonn. Dan hu

Gvern b'ruħ soċjali fejn iċ-ċittadini Maltin u Għawdxin dejjem jibqgħu l-prijorità. Għaldaqstant, b'wiċċi minn quddiem inħabbar, li għar-raba' sena konsekuttiva ser nerġgħu niffinanzjaw is-sussidji fuq il-prezzijiet tal-enerġija, il-fjuwils u ċ-ċereali, dqiq u l-għalf tal-annimali.

Għalkemm il-Kummissjoni tal-Unjoni Ewropea qiegħda tippressana sabiex dawn is-sussidji jinqatgħu, dan il-Gvern jemmen li l-poplu m'għandux għalfejn ibati d-daqqa ta' dak li qiegħed jiġri madwarna. M'aħniex nagħmlu dan biex immorru kontra dak li tirrakkomanda l-Unjoni Ewropea jew biex nuru kemm għandna rasna iebsa, iżda għax sforz l-għaqal u l-ħidma ta' dan il-Gvern, issa qegħdin naħsdu l-ġid li żrajna.

Ir-ritmu pożittiv tal-ekonomija mistenni jippersisti fis-snin li ġejjin hekk kif huwa previst li sal-aħħar tas-sena l-ekonomija tkun kibret b'4.9% f'termini reali, bid-domanda domestika mistennija tkun il-mutur ewlieni ta' dan it-tkabbir. Is-sena d-dieħla, l-ekonomija Maltija hija mbassra li tikber b'4.3% f'termini reali u b'7.0% f'termini nominali. Fejn id-domanda domestika mistennija tibqa' il-mutur ewlieni tat-tkabbir ekonomiku b'kontribut ta' 3.4 punti perċentwali.

Dan it-tkabbir mistenni jkun rifless fis-suq tax-xogħol ukoll, hekk kif iż-żieda fl-impjiegi mistennija tkun ta' 4.6% fl-2024 u 4.1% fl-2025. L-inflazzjoni mistennija tbatti għal 2.5% fl-2024 u 2.1% fl-2025.

Skont l-indiċi tal-prezzijiet, il-kumpens għall-għoli tal-ħajja għas-sena d-dieħla ser ikun dak ta' €5.24 fil-ġimgħa. Infakkar li l-istudenti wkoll se jgawdu miż-żieda pro-rata tal-COLA fl-istipendji. Irrid insemmi wkoll, li b'riżultat tal-ftehim storiku milħuq is-sena l-oħra bejn il-Gvern u l-imsieħba soċjali, is-sena d-dieħla l-Paga Minima Nazzjonali se tiżdied bi €8.24 fil-ġimgħa u se tilħaq il-€221.78 fil-ġimgħa. Infakkar li l-paga minima f'pajjiżna ser tibqa' ma tiġix intaxxata.

Dan huwa budget li jagħti lin-nies, inkomplu nippremjaw il-bżulija filwaqt li nkunu ta' pilastru għan-nies fil-bżonn. U għalhekk issa Sur President ngħaddi mill-ewwel sabiex nagħti ħarsa lejn l-akbar miżura ta' dan il-budget, dik tat-tnaqqis fil-piż tat-taxxa fuq id-dħul.

KAPITLU 2. INŻIDU D-DĦUL TAL-FAMILJI

Sur President, fl-ewwel budget ta' din il-leġiżlatura kont għidt li minkejja li wegħedna li ser innaqqsu t-taxxa mill-ewwel sena tal-leġiżlatura, iċ-ċirkostanzi li żviluppaw dakinhar, propju fl-ewwel kwart tal-2022, waslu sabiex nipposponu dan il-ħsieb minħabba li l-prezzijiet tal-enerġija fis-swieq internazzjonali splodew. Kont għidt li aktar jagħmel sens li nassorbu dan l-impatt u ma nitfgħu l-ebda piż fuq in-negozji u l-konsumatur. Kienet deċiżjoni importanti u kruċjali.

Grazzi għal dik id-deċiżjoni llum pajjiżna huwa aktar b'saħħtu. Dawk il-pajjiżi li għażlu li jagħmlu mod ieħor illum iddgħajfu u qed ikollhom jirrikorru fuq iċ-ċittadini tagħhom għal aktar sagrifiċċji. Irrid infakkar li dik id-deċiżjoni, fl-2022 biss, swiet mat-€350 miljun. Illum, sentejn wara, kulħadd jagħraf l-importanza ta' dik id-deċiżjoni hekk kif pajjiżna jgawdi mill-ogħla rata ta' tkabbir ekonomiku fl-Unjoni Ewropea.

Hekk kif il-piż tas-sussidji naqas b'aktar min-nofs u d-defiċit tal-pajjiż niżel, ninsabu f'pożizzjoni li nwettqu dak li wegħedna. Anzi, Sur President, ser immorru lil hinn minn dak li għidna. Nibda billi ngħid li l-ispiża fl-aġġustament tat-tax bands ser tammonta għal madwar €140 miljun. Iva Sur President, €140 miljun aktar fi bwiet il-ħaddiema kollha mis-sena d-dieħla.

Ngħaddi issa biex nispjega d-dettalji ta' din il-miżura fuq it-tliet komputazzjonijiet.

Tabella 2.1: Tnaqqis fit-taxxa fuq id-dħul

Komputazzjoni					
Singola		Miżżewġin		Ġenitur	
Kategorija tal-introjtu	Rata	Kategorija tal-introjtu	Rata	Kategorija tal-introjtu	Rata
0-12,000	0.0%	0-15,000	0.0%	0-13,000	0.0%
12,001-16,000	15.0%	15,001-23,000	15.0%	13,001-17,500	15.0%
16,001-60,000	25.0%	23,001-60,000	25.0%	17,501-60,000	25.0%
60,001+	35.0%	60,001+	35.0%	60,001+	35.0%

Komputazzjoni Singola

Din il-komputazzjoni tiġbor taħtha ftit anqas minn 70% tat-taxpayers. Mis-sena d-dieħla, it-threshold li taħtu ma titħallasx taxxa ser jiżdied minn €9,100 għal €12,000. Jiġifieri, l-ewwel €12,000 mhux ser ikunu taxxabbli. Ir-rata ta' 15% ser tiġi applikabbli għal bejn it-€12,001 u s-€16,000. Bejn is-€16,001 u s-€60,000 ikun bil-25%. Dħul 'il fuq minn €60,000 jibqa' bil-35%.

Fi ftit kliem, xi jfisser dan, Sur President? Ifisser li kull min iħallas taħt din il-komputazzjoni ser jara tnaqqis fit-taxxa fil-valur ta' bejn €435 u €675 fis-sena. Il-massimu fit-tnaqqis jibbenefikaw minnu dawk kollha li għandhom dħul ta' aktar minn €19,500 fis-sena. Dan huwa ta' benefiċċju mhux biss għal dawk li jħallsu t-taxxa waħedhom iżda wkoll għal dawk il-miżżewġin li jagħżlu li jħallsu t-taxxa separatament. F'dan il-każ, il-benefiċċju għal dik il-household jista' ikun sad-doppju.

Komputazzjoni Miżżewġin

Din il-komputazzjoni tiġbor fiha madwar 14% tat-taxpayers. Mis-sena d-dieħla, it-threshold li taħtu ma titħallasx taxxa ser jiżdied minn €12,700 għal €15,000. Għaldaqstant, l-ewwel €15,000 mhux ser ikunu taxxabbli. Ir-rata ta' 15% ser tiġi applikabbli għal bejn il-€15,001 u t-€23,000. Bejn it-€23,001 u s-€60,000 ikun bil-25%. Dħul 'il fuq minn €60,000 jibqa' bil-35%.

Kull min iħallas taħt din il-komputazzjoni ser jara tnaqqis fit-taxxa fil-valur ta' bejn €345 u €645 fis-sena. Il-massimu fit-tnaqqis jibbenefikaw minnu dawk kollha li għandhom dħul ta' aktar minn €28,700 fis-sena.

Komputazzjoni Ġenitur

Din il-komputazzjoni tiġbor fiha madwar 17% tat-taxpayers. Mis-sena d-dieħla, it-threshold li taħtu ma titħallasx taxxa ser jiżdied minn €10,500 għal €13,000. Dan ifisser, li l-ewwel €13,000 mhux ser ikunu taxxabbli. Ir-rata ta' 15% ser tiġi applikabbli għal bejn it-€13,001 u s-€17,500. Bejn is-€17,501 u s-€60,000 ikun bil-25%. Dħul 'il fuq minn €60,000 jibqa' bil-35%.

Kull min iħallas taħt din il-komputazzjoni ser jara tnaqqis fit-taxxa fil-valur ta' bejn €375 u €650 fis-sena. Il-massimu fit-tnaqqis jibbenefikaw minnu dawk kollha li għandhom dħul ta' aktar minn €21,200 fis-sena.

Irrid inżid hawn Sur President, li apparti dan it-tnaqqis fit-taxxa u l-għotja li tvarja bejn €60 u €140 fis-sena lil kull min jaħdem u ma jaqlax iżjed minn €60,000, ġenituri li qed irabbu ser jaraw

żieda wkoll fiċ-children's allowance li ħa nkun qed inħabbar minn hawn u ftit ieħor. Dan il-Gvern jifhem is-sagrifiċċji li jagħmlu l-familji u l-ispejjeż involuti biex trabbi l-ulied, u propju għalhekk qed nagħtu din l-għajnuna kollha. Bejn tnaqqis fit-taxxa u żieda fiċ-children's allowance, din l-għajnuna Sur President, ser tkun tfisser mal-€1,800 aktar fi bwiet dawk il-familji b'żewġt ulied u li għandhom dħul medju. €1,800 tfisser kważi dħul addizzjonali ieħor ta' xahar għal aktar minn 20,000 familja.

Ma' dan inżid ukoll, li kif wegħdna fil-Budget għall-2022, fejn konna ħabbarna li f'temp ta' 5 snin, id-dħul mill-pensjoni mhux ser jibqa' jiġi kkalkulat bħala dħul għal fini tat-taxxa għal pensjonanti li jaħdmu, is-sena d-dieħla l-ammont li se jiġi injorat għal fini ta' taxxa ser jerġa' jiżdied b'20% għal 80%.

Occupational Pensions

Dan il-Gvern ma jiħux ħsieb id-dħul tal-familji fil-preżent biss, iżda jaħseb ukoll għall-futur. Huwa għalhekk li rridu nrawmu kultura ta' tfaddil, biex b'hekk nassiguraw dħul pensjonabbli aktar adegwat għall-pensjonanti ta' għada.

Ftit ta' snin ilu, dan il-Gvern kien nieda inċentivi fiskali sabiex jinkoraġġixxi lill-poplu jagħmel private pension plan. Tajna inċentivi wkoll lil min iħaddem sabiex jikkontribwixxi wkoll f'dawn l-iskemi. Issa wasal iż-żmien li ninkoraġġixxu bis-sħiħ l-Occupational Pension Plans f'pajjiżna. Dan fl-interess tal-ħaddiema u biex ikollna dejjem aktar pensjonijiet sostenibbli u adegwati.

Il-ħsieb aħħari hu li kull impjegat li jidħol fid-dinja tax-xogħol jew jibdel l-impjieg tiegħu jkollu l-opportunità li jinvesti f'occupational pension plan. Filwaqt li min iħaddem mhux ser ikollu l-obbligu li jikkontribwixxi, irid joffri l-opportunità lill-impjegati tiegħu li jissieħbu fi pjan. Sta għall-impjegat li jirrifjuta li jagħmel dan. Min-naħa tiegħu, il-Gvern qed jimpenja ruħu li fil-każ tal-impjegati tiegħu, ser jikkontribwixxi direttament bħala employer billi jħallas daqskemm jikkontribwixxi l-individwu sa massimu ta' €100 fix-xahar.

Dan il-pjan ser ikun qed igawdi mill-istess inċentivi fiskali li hemm illum, kemm għal min iħaddem u kif ukoll għall-impjegat. Min diġà qiegħed fi pjan privat, jista' jidħol f'occupational plan ukoll u jgawdi mill-istess skeda ta' benefiċċji fiskali. Il-pass li jmiss huwa li jiġu konklużi d-dettalji wara diskussjonijiet mas-setturi kkonċernati u mal-imsieħba soċjali sabiex sa nofs is-sena d-dieħla dawn l-iskemi jidħlu fis-seħħ f'pajjiżna wkoll.

KAPITLU 3. EKONOMIJA B'SAĦĦITHA B'RUĦ SOĊJALI

Sur President,

Kemm inħossni kburi li sena wara sena, għax għandna ekonomija b'saħħitha u għax qegħdin immexxu l-finanzi pubbliċi b'mod għaqli, nista' niġi hawnhekk u nħabbar żidiet qawwija fil-qasam soċjali. Żidiet lill-pensjonanti, lill-anzjani, lill-familji bi dħul baxx, lill-persuni b'diżabilità u lill-persuni vulnerabbli. Żidiet li Gvern preċedenti żgur qatt ma ta bħalhom. Żidiet li juru bil-fatti r-ruħ soċjali ta' Gvern Laburista.

Pensjonanti

Inkomplu nwieżnu l-pensjonanti

Il-pensjonanti jibqgħu fil-qofol tal-infiq soċjali, u għalhekk is-sena d-dieħla ser jirċievu żieda oħra ta' €8 fil-ġimgħa jew €416 fis-sena, li tinkludi ż-żieda għall-għoli tal-ħajja.

Minn din iż-żieda ser jibbenefikaw aktar minn 100,000 pensjonant tal-irtirar, tal-invalidità u romol kif ukoll oħrajn intitolati għal pensjoni tal-età.

B'din iż-żieda, miġbura flimkien iż-żidiet annwali li rċevew il-pensjonanti fuq medda ta' 10 snin, se jkunu laħqu s-somma totali ta' mill-anqas €3,583, kważi €70 fil-ġimgħa.

Dan ifisser, li dak li kienu jirċevuh f'sena sħiħa bħala pensjoni 10 snin ilu, illum il-pensjonanti qed jirċevuh fl-ewwel 8 pagamenti, filwaqt li jkun baqgħalhom 5 pagamenti oħra x'jirċievu.

Titjib ieħor għal pensjonanti li twieldu qabel l-1962

Matul is-sena d-dieħla se nkomplu b'pass ieħor importanti biex jonqos id-distakk fid-Dħul Pensjonabbli Massimu bejn persuni li twieldu qabel l-1962 u oħrajn li twieldu wara, li nħoloq b'riżultat tar-riforma li saret fl-2006.

Dan ser isir billi dawk li twieldu qabel l-1962 u li kieku għadhom jaħdmu s-salarju tagħhom jaqbeż id-Dħul Pensjonabbli Massimu ta' €23,500, ser ikollhom aġġustament ieħor fil-pensjoni tagħhom.

Minn din il-miżura mistennija li jibbenefikaw madwar 26,000 pensjonant.

Infakkar, li din is-sena lleġiżlajna sabiex nassiguraw li l-pensjonanti, twieldu meta twieldu, jibqgħu jieħdu żieda bażika ugwali fil-pensjoni tagħhom. Din il-miżura tolqot lill-100,000 pensjonant.

Eżenzjonijiet mit-taxxa għall-pensjonanti

Se nkomplu ntejbu l-eżenzjonijiet mit-taxxa li japplikaw mill-età ta' 61 sena 'l quddiem għall-pensjonanti. Dan b'mod li jkunu nklużi fl-ammonti eżentati ż-żidiet li qed inħabbar. Ir-romol se jibqgħu ma jħallsux taxxa bis-saħħa ta' miżura li daħħalna din is-sena.

Żieda addizzjonali fil-pensjonijiet tar-romol

Il-pensjonanti romol ser igawdu minn żieda addizzjonali fil-pensjoni tagħhom permezz tal-proċess li issa ser jidħol fir-raba' sena tiegħu. Dan il-proċess ser iwassal biex sal-2027, il-pensjonanti romol kollha jkunu qed jirċievu l-pensjoni sħiħa li kienu jirċievu l-konjuġi tagħhom, kieku baqgħu ħajjin.

Hu stmat li dan l-aġġustament jolqot madwar 7,500 armel u armla. Iż-żieda addizzjonali ser tlaħħaq medja ta' madwar €3 fil-ġimgħa, addizzjonali maż-żieda ġenerali ta' €8 fil-ġimgħa.

Pass importanti fl-aġġustament tal-bonus tal-għoli tal-ħajja

Fl-2022 bdejna proċess sabiex inneħħu l-anomalija li nħolqot fl-2008 li wasslet biex pensjonanti jirċievu rati tal-bonus tal-għoli tal-ħajja li jvarjaw skont f'liema sena jkunu rtiraw. B'hekk finalment kull sena l-pensjonanti kollha jibdew jirċievu l-istess rata ta' dan il-bonus.

Minħabba li minn din is-sena daħal il-kunċett li l-pensjonijiet jiżdiedu kull sena l-istess għal kulħadd, skont il-mekkaniżmu li 70% minnu hu bbażat fuq kemm jiżdiedu l-pagi u 30% fuq iż-żieda fl-inflazzjoni, liema żieda li tirriżulta issa tkun kollha kemm hi fil-pensjoni, se nagħtu spinta sabiex sal-2027 nilħqu l-mira li l-bonus ikun fl-istess livell għal kull pensjonant.

L-aġġustament tar-rati tal-bonus se jibqa' għaddej tul is-sentejn li ġejjin, sakemm fl-2027 jintemm il-proċess u kull pensjonant ikun intitolat għall-ogħla rata ta' €21.53 fil-ġimgħa li mbagħad

tibqa' titħallas flimkien mal-pensjoni u kull żidiet oħra li jingħataw lill-pensjonanti fil-futur.

Titjib għall-pensjonanti tas-servizz

Pensjonanti tas-servizz, mill-ġdid, ser jaraw l-ammont tal-pensjoni tas-servizz tagħhom li ma jiġix ikkunsidrat għall-fini tal-pensjoni tas-sigurtà soċjali, jiżdied b'€200 oħra u jilħaq is-somma ta' €3,666. L-aġġustament japplika skont ir-regoli ġenerali tal-pensjoni tas-sigurtà soċjali għal kull min għandu pensjoni tas-servizz.

Madwar 3,250 pensjonant tas-servizz ser jibbenefikaw minn dan iċ-ċaqliq, grazzi wkoll għal miżura li mal-età ta' 72 sena, l-ammont kollu kkalkulat mill-pensjoni tas-servizz ma jibqax jiġi kkunsidrat.

Titjib fil-bonus għal dawk li ma jikkwalifikawx għal pensjoni

Persuni li ma kellhomx bolol biżżejjed biex jikkwalifikaw għal pensjoni jirċievu bonus skont kemm kienu laħqu ħallsu bolol. Dan il-bonus beda jingħata fl-2015 u żdied bosta drabi sakemm din is-sena laħaq €500 għal min ħallas sa 4 snin bolol u €600 għal min ħallas minn 5 sa 9 snin bolol.

Għas-sena l-ġdida ser inwettqu bidla importanti bil-għan li ngħinu aktar lil dawn il-persuni, u fl-istess waqt inkunu aktar ġusti ma' min ħallas numru akbar ta' kontribuzzjonijiet. Ir-rati tal-bonus issa ser jinħadmu skont l-għadd attwali ta' bolol li tħallsu. Dawn ser ivarjaw minn €550 għal min ħallas sa sena bolol għal €1,000 għal min ħallas sa 9 snin bolol.

Minn din il-miżura ser jibbenefikaw 'il fuq minn 16,000 persuna, l-aktar nisa miżżewġa.

Miżura favur is-sostenibbiltà tal-pensjonijiet

Fl-aħħar snin daħħalna għexieren ta' miżuri għall-pensjonanti li wasslu għal titjib sostanzjali fil-pensjoni u sabiex in-nefqa fil-pensjonijiet tiżdied b'aktar minn €400 miljun.

Din in-nefqa qed inkomplu nsaħħuha f'dan il-budget u se tkompli tiżdied fis-snin li ġejjin iżda b'mod li jkun sostenibbli. Għaldaqstant, se ndaħħlu miżura sabiex l-ammont ta' snin ta' kontribuzzjonijiet li persuna jkollha bżonn biex tieħu l-pensjoni sħiħa jiżdied b'sena.

Din ser tolqot persuni li twieldu fl-1976 jew wara li għalihom il-perjodu stipulat ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali, imħallsa jew akkreditati, ser ikun ta' 42 sena, minflok 41 sena kif inhu bħalissa. Din il-miżura qed titwettaq fuq parir tal-Grupp Strateġiku tal-Pensjonijiet.

L-età tal-irtirar u r-rata tal-kontribuzzjoni tas-sigurtà soċjali mhux se jiżdiedu, grazzi għat-tkabbir ekonomiku u l-ħolqien tax-xogħol li dan qed iġib.

Familji u tfal

Żieda qawwija oħra fl-Allowance tat-Tfal

Familji bit-tfal minn dejjem kienu fil-mira tal-politika tagħna. Kien lura għall-2019 li ċ-Children's Allowance reġgħet bdiet tiżdied wara snin twal bla ebda tibdil.

B'sodisfazzjoni, inħabbar li għat-tieni sena konsekuttiva ser inżidu dan is-suppliment b'€250 oħra għal kull wild, irrespettivament mid-dħul tal-familja.

Infakkar li konna wegħedna fil-Manifest li tul din il-leġiżlatura ser inżidu s-suppliment b'€450. B'din il-miżura tal-lum mhux biss inkunu wettaqna l-wegħda, iżda qbiżnieha wkoll. U dan meta għad baqa' aktar minn sentejn biex tintemm il-leġiżlatura.

Barra minn hekk, ser nintroduċu miżura oħra sabiex familji jkunu jistgħu jikkwalifikaw għal rati mtejba tal-allowance tat-tfal billi fil-komputazzjoni tar-rata tal-allowance, barra li ninjoraw l-ammont ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali li jkunu tħallsu mid-dħul tal-ġenituri, ser nibdew ninjoraw ukoll l-ammont ta' taxxa fuq id-dħul li jkun tħallas.

Dan it-titjib huwa stmat li jiswa madwar €16.5 miljun u se jolqot madwar 42,000 familja b'63,000 tifel u tifla.

Aktar titjib fl-In-Work Benefit

Il-miżura li għadni kif ħabbart fiċ-Children's Allowance, li barra li ninjoraw l-ammont ta' kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali li jkunu tħallsu mid-dħul tal-ġenituri ser nibdew ninjoraw ukoll l-ammont ta' taxxa fuq id-dħul li jkun tħallas, se ndaħħluha wkoll fil-komputazzjoni tar-rati tal-In-Work Benefit.

Dan se jolqot pożittivament madwar 25,000 familja b'madwar 40,000 wild taħt it-23 sena għaliex mhux biss tista' tiżdidilhom ir-rata mħallsa li issa se tkun maħduma fuq dħul nett anqas, imma se jwassal biex familji ġodda bieżla jibdew jibbenefikaw.

Allowance speċjali għal dawk li jkomplu l-edukazzjoni wara l-età obbligatorja

Ġenituri li wliedhom ikomplu bl-edukazzjoni post sekondarja tagħhom din is-sena bdew jirċievu allowance speċjali ta' €500 biex jgħinhom ikunu aktar ta' appoġġ fil-mixja edukattiva ta' wliedhom. L-allowance titħallas għal 3 snin għal studenti li jattendu kemm skejjel tal-Istat kif ukoll dawk privati.

Filwaqt li madwar 10,500 familja fl-2025 ser jitħallsu t-tieni pagament, ġenituri li wliedhom minn dan ix-xahar bdew l-edukazzjoni post sekondarja tagħhom ser jitħallsu l-ewwel pagament. In-nefqa mistennija tilħaq madwar €6 miljuni.

Żieda oħra fil-bonus għat-twelid u adozzjoni

4 snin ilu daħħalna bonus biex ngħinu familji b'wild ġdid jew adozzjoni. Ir-rata tal-bonus fl-2024 telgħet għal €500 għall-ewwel wild u €1,000 għat-tieni wild ġdid jew aktar fil-familja.

Biex inkomplu nwieżnu l-familji ser inżidu dan il-bonus b'€500 għal €1,500 għat-tielet wild jew aktar fil-familja.

Nistmaw li madwar 580 familja jistgħu jibbenefikaw minn dan it-titjib.

Żieda fl-Għotja taż-Żwieġ

L-għotja li jirċievu ż-żewġ konjuġi meta jingħaqdu fiż-żwieġ jew unjoni ċivili, ser tiżdied bi kważi €170 għal €500 li jfisser €1,000 bejn iż-żewġ konjuġi.

F'sena, medja ta' madwar 3,000 persuna jirċievu din l-għotja.

Miżura favur ġenituri prospettivi, li jaħdmu għal rashom u li jagħmlu trattament tal-IVF

Ġenituri prospettivi li jagħmlu trattament ta' IVF, separatament minn kull dritt għal leave mħallas, jibbenefikaw minn 100 siegħa oħra ta' leave mħallas għal kull ċiklu ta' trattament. L-omm prospettiva tingħata 60 siegħa ta' leave, filwaqt li l-konjuġi tagħha jkun intitolat għal 40 siegħa oħra.

Din il-konċessjoni, iżda, ma tgħoddx għal persuni li jaħdmu għal rashom. Għalhekk, is-sena d-dieħla se nibdew nagħtu l-istess dritt lil nisa li jaħdmu għal rashom, u/jew il-konjuġi wkoll f'każ li jaħdem għal rasu. Huma għalhekk ser ikunu intitolati għal ħlas ta' benefiċċju ekwivalenti għal massimu ta' 60 siegħa bir-rata tal-paga minima nazzjonali għal mara u 40 siegħa bl-istess rata għal konjuġi.

Nestendu d-dritt għal leave ta' paternità lil min jaħdem għal rasu

Simili għal dan li għadni kif ħabbart, missirijiet li huma impjegati huma intitolati għal 10 ijiem leave tal-paternità fl-okkażjoni ta' twelid jew adozzjoni fil-familja.

Kif ukoll diġà ħabbarna, dan id-dritt ser jiġi estiż lill-missirijiet li jaħdmu għal rashom ukoll bil-ħlas ta' 10 ijiem (jew 80 siegħa) bl-istess rata tal-leave tal-maternità li tingħata mara li taħdem għal rasha meta twelled tarbija, liema rata hija bbażata fuq il-Paga Minima Nazzjonali.

Żieda fl-allowance għal fostering

Il-Gvern jirrikonoxxi sew l-impenn u l-ħidma ta' familji li jiffosterjaw u djar residenzjali li jrabbu tfal taħt il-kura tagħhom. Dan jitwettaq b'appoġġ ta' servizzi soċjali kif ukoll finanzjarjament bil-ħlas ta' allowance għal kull tifel jew tifla taħt il-21 sena fil-kura tagħhom.

Din l-allowance żdiedet darbtejn u sostanzjalment f'dawn l-aħħar snin u s-sena d-dieħla l-allowance għal darb'oħra ser tiżdied b'€10 oħra fil-ġimgħa u titla' għal €120 fil-ġimgħa jew €6,240 fis-sena għal kull tifel jew tifla fil-kura.

Familji u persuni bi dħul baxx jew medju

Mekkaniżmu addizzjonali kontra l-għoli tal-ħajja

Familji bi dħul baxx jew medju huma intitolati għal ħlas addizzjonali bħala għajnuna biex ikunu f'qagħda li jlaħħqu aktar mal-għoli fil-prezzijiet. Kull familja titħallas bejn €100 u €1,500 fis-sena. Mill-ġdid ser inħaddmu dan il-mekkaniżmu biex b'kull mezz inkunu ta' spalla għal-familji quddiem l-isfida tal-inflazzjoni. Il-pagament jinqasam f'darbtejn, bl-ewwel pagament isir fix-xahar ta' Diċembru u t-tieni pagament isir f'nofs is-sena d-dieħla. B'kollox madwar €48 miljun ser jitqassam fost 100,000 familja bi kważi 200,000 dipendenti.

Rati ogħla tal-Allowance Supplimentari

L-għadd ta' benefiċjarji tal-Allowance Supplimentari naqas sew f'dan l-aħħar snin. Dan ġara minħabba li d-dħul tal-familji żdied sostanzjalment fl-aħħar snin u naqset id-dipendenza soċjali b'mod qawwi u anqas familji qed ikollhom bżonn din l-għajnuna.

Fil-maġġoranza tagħhom, il-benefiċjarji huma persuni li jgħixu waħidhom, l-aktar romol jew persuni separati jew divorzjati.

Il-ħlas li jirċievu huwa ffissat skont mekkaniżmu li jieħu inkonsiderazzjoni tad-dħul tal-familja li ma jaqbiżx il-limiti tad-dħul stabbiliti għal koppji u persuni singoli.

Wara t-titjib li sar fl-2017 u 2022, ser naġġustaw mill-ġdid il-parametri tal-mekkaniżmu biex filwaqt li ntejbu r-rati tal-allowance nagħtu l-opportunità li aktar koppji jikkwalifikaw.

Ir-rata massima li titħallas lill-koppji ser tiżdied b'€190 għal €1,289 fis-sena, filwaqt li r-rata għal persuni singoli ser tiżdied b'€69 għal €667. Barra minn hekk, il-limitu tad-dħul għal koppji ser jitwessa' sa €18,000 fis-sena.

Bħalissa l-għadd ta' benefiċjarji huwa ta' madwar 20,500. Bit-tibdil li ser inwettqu mistennija jibbenefikaw madwar 1,500 familja oħra.

Reviżjoni tal-ammont tal-assi kapitali għall-assistenzi non-kontributorji

Id-dritt għall-Pensjoni tal-Età, l-Assistenzi Soċjali inkluż tal-Qgħad, l-Assistenza Medika u l-Karta r-Roża jiddependi minn test tal-mezzi u test tal-assi kapitali. Se nkunu qed ngħollu l-limiti tal-assi kapitali sabiex inkunu ta' sostenn akbar għal min għandu bżonn dawn l-għajnuniet.

Mis-sena d-dieħla, il-limitu preżenti ta' €23,300 għall-miżżewġin jew koppji se jitla' għal €26,000 waqt li l-limitu ta' persuna singola se jitla' minn €14,000 għal €16,000.

Riforma fl-Għajnuna Soċjali

Fl-aħħar 10 snin, id-dipendenza soċjali naqset b'60%. Minkejja dan, se nwettqu riforma fl-Għajnuna Soċjali li tingħata lil kapijiet ta' familja li ma jkunux f'qagħda li jaħdmu għal raġunijiet ta' saħħa jew għaliex ikollhom wild taħt il-kura u l-kustodja tagħhom. L-għajnuna hija marbuta ma' test tal-mezzi. Mal-benefiċċju jitħallas ammont addizzjonali għal kull membru tal-familja.

Se nifirdu ż-żewġ kategoriji ta' benefiċjarji bil-ħolqien ta' benefiċċju ġdid, magħruf bħala Għajnuna Soċjali Medika, speċifikament għal persuni li jsofru minn kundizzjonijiet ta' mard li minħabba fihom ma jkunux jistgħu jaħdmu. L-evalwazzjoni medika se tkun l-istess bħal ta' dawk li jieħdu l-pensjoni tal-invalidità.

L-għan ta' dan it-tibdil huwa biex inkunu aktar ta' sostenn ma' dawn il-persuni u familji li mhux b'kapriċċ ma jkunux qed jaħdmu. Barra l-pagament sħiħ taż-żieda għall-għoli tal-ħajja, dawn il-famiji se jiżdiedu b'€5 oħra fil-ġimgħa għal kull membru fil-familja.

Il-kategorija ta' benefiċjarji l-oħra li huma tajbin biex jaħdmu se jieħdu ż-żieda tal-għoli tal-ħajja sħiħa u fl-istess waqt se jkunu ggwidati biex jieħdu l-opportunitajiet ta' taħriġ offruti fi skemi mħaddma minn Jobsplus biex jitbiegħdu mid-dipendenza soċjali.

Twessigħ tal-limiti tad-dħul għall-Assistenza għal Mard

L-Assistenza għal Mard tingħata lil persuni li ma jaħdmux skont test tal-mezzi u li jkunu ċċertifikati li jbatu minn diversi tipi ta' mard skont kif elenkat fil-Liġi tas-Sigurtà Soċjali.

Bil-għan li ngħinu aktar familji bi dħul baxx jikkwalifikaw għal din l-assistenza ser nemendaw il-liġi sabiex inwessgħu l-limiti tad-dħul kemm għal koppji kif ukoll għal persuni li jgħixu waħedhom.

Il-limiti ser jitwessgħu b'€416 fis-sena minbarra ż-żidiet statutorji li jingħataw kull sena permezz tal-budget. Din il-miżura tolqot madwar 800 benefiċjarju.

Aktar persuni se jingħataw id-dritt għal mediċini b'xejn

Mis-sena d-dieħla, żidiet fil-pensjoni kontributorja se jiġu injorati għal fini tal-evalwazzjoni tat-test tal-mezzi tal-Għajnuna Medika bla Ħlas, li biha tali persuni jieħdu l-mediċini bla ħlas.

B'hekk se jibda jsir kif diġà jsir fl-evalwazzjoni tal-Għajnuna Medika li titħallas bħala benefiċċju. Dan se jwassal biex aktar anzjani jibqgħu jżommu d-dritt għall-Kartuna r-Roża u ma jitilfuhiex għax il-pensjoni tagħhom tkun żdiedet b'xi reviżjoni.

Barra minn hekk, b'effett mill-1 ta' Jannar 2025, kull persuna li tkun laħqet l-età ta' 75 sena u li tkun tibbenefika mill-Għajnuna Supplimentari, se tibda tkun eliġibbli awtomatikament għall-mediċini b'xejn permezz tal-Kartuna r-Roża mingħajr il-ħtieġa li tissodisfa t-test tal-mezzi.

Krediti għal min jegħleb il-vizzju tad-droga u jidħol fid-dinja tax-xogħol

Persuni dipendenti fuq id-droga jirċievu kull għajnuna biex jegħlbu l-vizzju tagħhom, kemm bi programmi ta' rijabilitazzjoni kif ukoll b'assistenza finanzjarja.

Sabiex inkunu aktar ta' sostenn, kemm-il darba jtemmu b'suċċess programm ta' rijabilitazzjoni u jsibu xogħol fiss, huma ser ikunu jistgħu jikkwalifikaw għal sentejn ta' kontribuzzjonijiet akkreditati tas-sigurtà soċjali.

Persuni b'diżabilità

Kumpens għal persuni b'diżabilità meta jirtiraw mix-xogħol

Persuni b'diżabilità jistgħu jirċievu assistenza għal diżabilità inkluż dik severa u fl-istess ħin jibqgħu fl-impjieg. L-istess dawk li jkunu korrew fuq ix-xogħol jistgħu jieħdu pensjoni għal diżabilità permanenti. Iżda meta jirtiraw mix-xogħol, jieħdu l-pensjoni kontributorja u jitwaqqaf lilhom il-benefiċċju li jkunu qed jirċievu.

Kif imwiegħed fil-Manifest Elettorali, ser nindirizzaw sitwazzjonijiet bħal dawn. Meta dawn il-persuni jirtiraw u jieħdu l-pensjoni kontributorja huma ser jingħataw żieda fil-pensjoni biex tagħmel tajjeb għat-telfien tal-assistenza għal diżabilità. L-aġġustament ikun tali li l-pensjoni tilħaq mill-anqas il-Paga Minima Nazzjonali, iżda ż-żieda ma tkunx anqas minn 10% tal-assistenza li kienu intitolati għaliha qabel irtiraw.

Minn din il-miżura ser jibbenefikaw 330 persuna, li 40 minnhom ser jirtiraw matul l-2025.

Żidiet fl-Assistenzi għal Persuni b'Diżabilità u għal Carers

Iż-żieda fil-Paga Minima Nazzjonali tfisser li s-sena d-dieħla jerġa' ikun hemm żidiet kemm fl-Assistenzi għal Persuni b'Diżabilità u f'dawk tal-Carers.

L-Assistenza Miżjuda għal Diżabilità Severa se tiżdied b'€7.42 fil-ġimgħa għal €199.61 fil-ġimgħa.

L-Assistenza għal Diżabilità Severa se tiżdied bi €3.49 fil-ġimgħa għal €128.15 fil-ġimgħa waqt li l-Assistenza għal Diżabilità wkoll se tiżdied bi €3.49 fil-ġimgħa għal €102.62 fil-ġimgħa.

L-Assistenza Miżjuda għal Carers se tiżdied b'€5.24 fil-ġimgħa u se titla' għal €179.02 fil-ġimgħa waqt li l-Assistenza għal Carers se tiżdied b'€5.24 fil-ġimgħa wkoll u se titla' għal €125.92.

F'dan ir-rigward, se ndaħħlu miżura ġdida wkoll f'każi fejn persuni jkunu qed jieħdu ħsieb waħidhom 2 membri tal-familja b'dipendenza għolja jew medja. Sal-lum dawn huma ntitolati biss għal ħlas ta' rata waħda tal-Allowance Miżjuda għal Carer jew tal-Allowance għal Carer. Mis-sena d-dieħla, dawn il-persuni se jibdew jieħdu darba u nofs ir-rata tal-benefiċċju li għaliha jkunu intitolati.

Żieda fl-allowance għal tfal b'diżabilità

L-allowance li tingħata lill-familji bi tfal li jbatu minn diżabilità fiżika jew mentali se tiżdied b'€5 oħra fil-ġimgħa għal €35 fil-ġimgħa. B'din iż-żieda, li ser tkun ir-raba' waħda mill-2014, il-pagamenti f'sena se jiżdiedu għal €1,820.

Madwar 2,300 familja b'2,510 tifel u tifla huma intitolati għal din l-allowance.

Aktar titjib fil-Carers Grant lil familji bi tfal b'diżabilità

Is-sena d-dieħla se nerġgħu ngħollu l-Carers Grant li hija ekwivalenti għal nofs il-Paga Minima Nazzjonali netta.

Iż-żieda ta' €8.24 fil-Paga Minima Nazzjonali tfisser li s-sena d-dieħla din l-għotja ser togħla b'€193 oħra biex issa ser tilħaq €5,190 fis-sena.

Barra minn hekk, se ndaħħlu bidla importanti fid-dritt għall-Carers Grant li sal-lum titħallas lil ġenituri ta' tfal ta' aktar minn 16-il sena li jirċievu l-Assistenza Miżjuda għal Diżabilità Severa, liema ġenituri ma jaħdmux għax ikollhom jibqgħu d-dar biex jieħdu ħsieb il-wild tagħhom.

Mill-2025, il-Carers Grant se tibda titħallas ukoll lil ġenituri li ma jaħdmux, li għandhom tfal b'diżabilità taħt is-16-il sena u li l-kundizzjoni tagħhom tkun meqjusa li hija severa ħafna u li tirrikjedi l-kura kontinwa u kostanti tal-ġenitur.

L-evalwazzjoni medika ser titħalla kompletament f'idejn bord interprofessjonali li jimxi fuq kriterji internazzjonali għal dan il-qasam.

Bidla oħra li se ndaħħlu f'dan il-benefiċċju hija li min jikkwalifika għalih se jibda jkun kopert bil-kontribuzzjonijiet akkreditati skont l-istess prinċipji li jintużaw fil-krediti mogħtija lil min ikun qed jieħu l-Assistenzi għal Carers. B'hekk il-ġenituri milquta nissalvagwardjawlhom id-drittijiet li jista' jkollhom għal pensjoni fil-futur.

Għajnuna għall-ġenituri ta' tfal b'diżabilità fuq spejjeż ta' terapiji

Is-sena d-dieħla, il-kreditu ta' taxxa li jingħata lil ġenituri ta' tfal b'diżabilità biex jgħinhom fl-ispejjeż li jagħmlu fuq terapiji speċjalizzati għal uliedhom se jiżdied minn €500 għal €750. Barra minn hekk, se nintroduċu skema separata sabiex ġenituri li ma jħallsux taxxa jew għax ma jaħdmux, inkella għax ikunu fuq benefiċċji soċjali, ikunu jistgħu jibbenefikaw minn din l-iskema.

Ċentru ta' Filgħaxija għal persuni b'diżabilità severa

Is-sena d-dieħla se nagħmlu proġett pilota fiċ-Ċentru ta' Malta biex għall-ewwel darba se nipprovdu servizz ta' filgħaxija lil persuni b'diżabilità severa li llum ma jieħdu ebda servizz bħal dan. Dan is-servizz se jkun jinkorpora programmi, inizjattivi u kollaborazzjonijiet bil-għan li jissaħħew il-potenzjal u l-ħiliet tal-adulti b'diżabilità b'tali mod li jkollhom opportunitajiet aħjar biex ikunu ċittadini attivi fil-komunità tagħhom stess.

Ċentru ieħor ta' Matul il-Jum biex jilqa' anzjani b'diżabilità

Bħala parti mir-riforma li qed tagħmel l-Aġenzija Sapport fis-servizz ta' matul il-jum, is-sena d-dieħla se niftħu ċentru ieħor ta' matul il-jum li għandu l-għan li joffri s-sapport meħtieġ biex jolqot il-bżonnijiet varjati ta' anzjani b'diżabilità.

Anzjanità Attiva

Din is-sena ġiet inawgurata Dar San Ġużepp f'Għawdex, b'119-il sodda, fejn bdiet tilqa' l-ewwel residenti anzjani f'Marzu li għadda. Is-sena d-dieħla se nkomplu bix-xogħlijiet ta' rinnovar u tisbiħ f'diversi djar residenzjali tal-anzjani inkluż f'taż-Żejtun, tal-Mosta u tal-Imtarfa. Ser niftħu wkoll Ċentru għall-Anzjanità Attiva ġewwa l-Isla li jikkumplimenta d-diversi ċentri li nfetħu dan l-aħħar, fosthom wieħed fil-Belt Valletta. Se nestendu ukoll l-iskema ta' għajnuna għal dawk l-anzjani li jkollhom bżonn jikru sodod motorizzati. Ser inkomplu l-ħidma sabiex tiġi implimentata l-istrateġija l-ġdida tad-dimensja.

Fis-snin li ġejjin, se nkomplu ninvestu fir-residenza San Vinċenz de Paul permezz ta' Renal Unit ġewwa r-residenza, magna tal-MRI ġdida, kif ukoll hemm il-ħsieb ta' binja ġdida għall-kura intermedjarja u żewġ swali addizzjonali - sala psikoġerjatrika u oħra għall-kura palljattiva.

Għas-sena d-dieħla, l-għotja li nagħtu lill-anzjani fl-età ta' bejn il-75 sena u d-79 sena li jgħixu f'darhom jew f'xi dar residenzjali li għaliha jħallsu minn buthom, ser tiżdied b'€50 għal €350.

L-għotja lill-persuni fl-età ta’ 80 sena u aktar ser terġa’ tkun ta’ €450.

Ser nerġgħu nżidu wkoll l-iskema Carer at Home b’€500 sabiex is-sena d-dieħla titla’ għal €8,500 fis-sena.

Nindirizzaw inġustizzji tal-imgħoddi

Matul is-sena d-dieħla ser nagħlqu l-iskema għal eks membri tal-korpi li wara sabu impjieg fis-settur pubbliku. Din ser tkun is-seba’ u l-aħħar sena tal-iskema.

Fl-istess waqt, ser tibqa’ fis-seħħ l-iskema għal dawk li kienu daħlu fis-servizz pubbliku wara l-15 ta’ Jannar tal-1979 sabiex jitħallsu għadd żgħir ta’ eks apprendisti u studenti-ħaddiema li kienu bdew il-korsijiet tagħhom qabel dik id-data. Minħabba l-età tagħhom dawn għadhom jaħdmu u għalhekk l-iskema qed tinżamm miftuħa għalihom biss biex jitħallsu meta jilħqu l-età tal-irtirar.

Sadanittant, wara konsultazzjonijiet neċessarji ser jibdew jingħataw il-pagamenti bħala kumpens taħt 3 skemi oħra li japplikaw għal:

a. Eks ħaddiema tal-Korporazzjoni Telemalta ingaġġati bejn Jannar tal-1978 u l-15 ta’ Jannar tal-1979 li minħabba tibdil fil-politika tal-Korporazzjoni naqsu milli jikkwalifikaw għal skema ta’ pensjoni simili għal dik li kienet fis-seħħ sal-bidu tal-1979 għall-impjegati fis-servizz pubbliku;

b. Eks ħaddiema tal-Malta Drydocks u tal-Malta Shipbuilding li b'mod arbitrarju fl-2003 kienu ġew trasferiti mal-Industrial Projects and Services Ltd, b'telf fid-dħul tagħhom;
c. Eks ħaddiema tal-Gas Board li kienu ġew assimilati mal-Korporazzjoni Enemalta.

Fl-istess waqt, il-Gvern laqa' appell li sar f'sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali f'kawża mressqa minn grupp ta' eks ħaddiema tal-International Aeradio Ltd., li fis-snin 70 kienu impenjati fit-tħaddim tas-servizz tal-ajru taħt il-kappa tad-Dipartiment tal-Avjazzjoni Ċivili. Filwaqt li t-talba li ressqu ma ntlaqgħetx, il-Qorti rrakkomandat biex fid-dawl tas-servizz li taw lill-pajjiż fi żminijiet diffiċli jinstab mezz biex is-servizz li taw jiġi rikonoxxut.

Dan ser nagħmluh billi nagħtu għotja ta' darba lil dawn il-ħaddiema jew l-eredi tagħhom skont l-istess termini tal-iskema għal persuni li kienu fil-korpi u wara daħlu jaħdmu f'dipartimenti tal-Gvern.

B'kollox minn dawn l-iskemi kollha li semmejt se jibbenefikaw madwar 2,600 persuna.

Sostenn lis-settur tal-volontarjat

Dan il-Gvern huwa kommess li jkompli jipprovdi sostenn lis-settur tal-volontarjat, fost oħrajn billi għas-sena d-dieħla qed nallokaw kważi €25 miljun għal aktar minn 50 Public Social Partnerships li l-Gvern għandu ma' diversi għaqdiet volontarji li

jaħdmu fil-qasam soċjali. Dan l-ammont ma jinkludix skemi oħra ta’ għajnuna għall-għaqdiet volontarji.

Is-sostenn tal-Gvern iżda jmur lil hinn minn hekk, fost oħrajn permezz ta’ spazji, faċilitajiet u opportunitajiet ta’ riċerka sabiex insaħħu lil dan is-settur.

Għal dan il-għan, se jinfetaħ one-stop-shop fin-Nofsinhar ta’ Malta, li se jservi bħala l-ewwel ċentru ta’ taħriġ, riżorsi u riċerka għas-settur tal-volontarjat.

Fl-istess waqt irridu nkomplu noħolqu kultura ta’ pajjiż li jimpurtah u li bħala ċittadini nemmnu fis-sens qawwi ta’ valur addizzjonali li jġib miegħu l-volontarjat. Għal dan il-għan se jkun varat il-kunċett ta’ bank tal-volontarjat biex dawk kollha li jixtiequ jagħtu sigħat b’xejn ta’ volontarjat, inkluż professjonisti, jistgħu jingħaqdu f’dan il-proġett nazzjonali. Dan il-bank se jkun qed jgħin lil għaqdiet volontarji biex jużaw dawn is-servizzi miġbura f’database ċentralizzata.

Fl-istess ħin se nerġgħu nippremjaw lil dawk l-intrapriżi li jagħtu donazzjonijiet lill-għaqdiet volontarji fis-soċjal, fl-ambjent u fil-ħarsien tal-annimali, bi kreditu ta’ taxxa sa massimu ta’ €500.

Akkomodazzjoni soċjali u affordabbli

Sur President, permezz ta’ dan il-Budget, se nibqgħu nagħtu prijorità u nsaħħu s-settur tal-akkomodazzjoni soċjali u affordabbli, b’żieda fl-allokazzjoni finanzjarja għal dan is-settur.

Akkomodazzjoni soċjali

Minkejja l-isfidi preżenti fuq livell globali, matul din is-sena biss, sal-lum ġew allokati 465 unit ta' akkomodazzjoni soċjali għal familji tagħna. Hawnhekk permezz tal-ħidma u l-investiment li qegħdin nagħmlu qegħdin ukoll nindirizzaw il-lista ta' stennija għall-akkomodazzjoni soċjali.

Wieħed jista' jinnota wkoll numru ta' proġetti ta' akkomodazzjoni soċjali li ġew inawgurati propju din is-sena fl-Imsida, fis-Siġġiewi, f'Bormla, fil-Qrendi, f'Ħaż-Żebbuġ u f'Ħal Luqa. Qed tkompli l-ħidma fuq diversi siti oħrajn tal-akkomodazzjoni soċjali fosthom is-sit f'Ħal Farruġ ta' madwar 10,000 metru kwadru, fejn b'investiment sostanzjali ta' madwar €40 miljun, dan il-proġett mistenni jinkludi madwar 267 appartament ta' akkomodazzjoni soċjali, kif ukoll garaxxijiet u spazji għall-karozzi li jammontaw għal madwar 300.

Sur President, insemmi wkoll l-iskema Nikru Biex Nassistu, li permezz tagħha numru sabiħ ta' familji qegħdin jgħixu fi proprjetajiet tal-akkomodazzjoni soċjali li jinkrew mingħand il-privat.

Permezz ta' dan il-Budget, se nibqgħu ninvestu f'dan is-settur u nkomplu nsaħħu l-iskemi eżistenti, inkluż il-Benefiċċju tal-Kera, li l-ispiża tiegħu tilħaq madwar €10 miljun fis sena. Għall-fini ta' benefiċċju għas-sussidju fuq il-kera, se nżidu b'€1,000 l-ammont massimu tad-dħul annwali fuq il-kategoriji kollha. Ser nallokaw ukoll is-somma ta' €2 miljuni għall-installazzjoni ta' liftijiet ġodda.

Akkomodazzjoni affordabbli

Sur President, hawnhekk nixtieq insemmi li fl-aħħar statistika uffiċjali jirriżulta li 85% tal-Maltin huma sidien ta' darhom. Permezz ta' investiment ta' iktar minn €52 miljun, bejn l-2017 u l-2023 għenna 1,391 familja ssir sid ta' darha permezz tal-iskemi Deposit Guarantee, Equity Sharing, Social Loan, New Hope u Sir Sid Darek. Dan il-Gvern jinsab impenjat li jkompli jinvesti f'dawn l-iskemi sabiex jgħin aktar familji jiksbu l-proprjetà tagħhom, filwaqt li joffri soluzzjonijiet ta' akkomodazzjoni inklussivi u sostenibbli.

Sur President, bħalma kien propju dan il-Gvern li nieda l-iskema tal-First Time Buyers, se nibqgħu nsaħħu din l-iskema li minnha qegħdin jibbenefikaw tant żgħażagħ u familji Maltin. S'issa diġà ġew milqugħa 4,895 applikazzjoni u fil-jiem li ġejjin mistennija naraw 463 applikazzjoni oħra. First time buyers ser ikomplu jibbenefikaw ukoll mill-iskema tal-Grant on First Residence (GFR) u mit-tnaqqis fit-Taxxa tal-Boll. L-iskema tat-tnaqqis fit-Taxxa tal-Boll għal second time buyers se tiġi estiża wkoll.

KAPITLU 4. L-GĦAQAL FIT-TMEXXIJA TAL-FINANZI

Sur President, dak kollu li ħabbart sa issa ma kienx ikun possibbli li kieku ma nħaddnux id-dixxiplina u l-għaqal fit-tmexxija tal-finanzi ta' pajjiżna.

Id-dixxiplina. Grazzi għall-ħidma tal-Amministrazzjoni tat-Taxxa u d-Dwana ta' Malta qed naraw riżultati pożittivi fil-ġbir tat-taxxi li huma dovuti, kif ukoll fl-infurzar, biex nassiguraw li t-taxxa dovuta, tinġabar minn kulħadd b'mod ġust u ekwu. Fil-fatt, fl-ewwel sitt xhur tal-2024, inġabru €300 miljun f'arretrati ta' taxxa. Sa issa ġew ukoll konklużi aktar minn 1,200 ftehim ta' ħlasijiet mal-kontribwenti li kellhom bilanċi tat-taxxa. Fl-istess ħin, il-persentaġġ tal-formoli tat-taxxa mibgħuta fil-ħin tela' minn 73% fis-sena 2023 għal 93% fis-sena 2024.

Ir-riżultati miksuba Sur President, jagħtuna aktar kuraġġ li nkomplu bl-investiment bla preċedent ta' €68 miljun fuq perjodu ta' 10 snin, sabiex tiġi installata sistema diġitali u integrata tal-IT li tgħaqqad il-funzjonijiet flimkien. Eventwalment, permezz ta' din il-pjattaforma diġitali, kull min hu dovut li jħallas it-taxxa jkun jista' jivverifika l-istat tiegħu tat-taxxa dak il-ħin.

L-għaqal. Minkejja li pajjiżna jinsab taħt l-iskrutinju tal-proċedura ta' defiċit eċċessiv, propju għax għandna defiċit li jaqbeż it-3% tal-PDG, kien xorta waħda possibbli għalija llejla nħabbar dan kollu li għidt u ser nispjega għalfejn. Importanti li kulħadd jifhem għalfejn din in-naħa tal-Kamra hija aħjar biex tmexxi l-finanzi tal-pajjiż. Permezz ta' dan il-Budget, aħna mhux biss kapaċi nimxu

mar-regoli Ewropej, iżda ser inkomplu ngħinu lill-ekonomija, nagħtu lura aktar lin-nies, iżda fuq kollox niżguraw li nkomplu nnaqqsu r-rata ta' defiċit u l-piż tad-dejn ta' pajjiżna.

Irrid ngħid hawn ukoll Sur President, li bħala parti mir-regoli l-ġodda, l-Istati Membri tal-Unjoni Ewropea kienu obbligati li jdaħħlu dak li jissejjaħ il-Medium-Term Fiscal Structural Plan għand il-Kummissjoni sal-20 ta' Settembru li għadda. Dan huwa pjan li jispjega x-xejra tal-qagħda fiskali tal-pajjiż għas-snin li ġejjin. Bi pjaċir ngħid li konna aħna u stat ieħor biss li rrispettajna din id-data ta' skadenza. Wieħed jgħid, u iva issa ser niftaħru għax għamilna xi ħaġa f'ħinha? Din mhix kwistjoni ta' ftaħir, imma passi bħal dawn isaħħu l-kredibilità ta' pajjiżna għax nuru li nafu x'irridu u fejn irridu naslu.

Ser ngħaddi issa sabiex nagħti rendikont ta' kif qed naraw ix-xejra fiskali tal-Gvern għas-snin li ġejjin. Nibda billi ngħid li fid-Diskors tal-Budget tas-sena l-oħra kont għidt li d-defiċit tal-Gvern għal din is-sena kien mistenni jkun ta' 4.5%. Bi pjaċir inħabbar li l-indikazzjonijiet huma li ser immorru aħjar u minflok ser jirnexxilna nniżżlu d-defiċit għal 4.0%. Għas-sena d-dieħla qed naraw li nniżżlu d-defiċit għal 3.5%, 3.0% fl-2026, u 2.6% fl-2027. Fi kliem ieħor Sur President, filwaqt li r-regoli Ewropej jippermettu 4 snin biex ninżlu taħt it-3%, aħna ser jirnexxilna nagħmlu dan f'sentejn billi nirrispettaw dak li hu msejjaħ bħala 'l-isforz minimu' billi nnaqqsu d-defiċit b'0.5% kull sena.

Id-dejn. Sa issa f'dan id-Diskors għadni m'għamilt l-ebda referenza lejn l-Oppożizzjoni. Fuq dan il-punt iżda nħoss li jkolli nagħmel referenza lejn dak li jgħidu għax fin-narrattiva tagħhom

jippruvaw ibeżżgħu u jiżgwidaw lin-nies. Ħa nispjega ftit, Sur President.

L-Oppożizzjoni fuq il-finanzi tal-pajjiż kulma tgħid huwa b'kemm qed jiżdied id-dejn tal-pajjiż f'termini ta' miljuni. Din minnha nnifisha hija analiżi mhux kompluta għax fl-ebda ħin ma jsemmu b'kemm kibret l-ekonomija jew kemm hu l-piż tad-dejn. Nibda bl-ewwel waħda, l-ekonomija mill-2013 'il hawn kibret b'200% jew minn €7 biljuni fis-sena dakinhar għal aktar minn €22 biljun illum. Il-fatt li l-ekonomija kibret daqshekk għaldaqstant wassal sabiex il-piż tad-dejn jonqos matul is-snin. Bħala proporzjon mill-PDG, id-dejn mistenni jkun ta' 49.5% fl-2024 u ta' 50.1% fl-2025. Mela tgħaddi pandemija, tajna sussidji kbar wara li splodew il-prezzijiet tal-enerġija fis-swieq internazzjonali u l-piż tad-dejn tagħna jonqos u jinżel għal 50% - 10 punti perċentwali taħt is-60% stabbilit mir-regoli Ewropej.

L-aħħar punt Sur President, fuq il-fiskal, u nagħlaq hawn fuq dan is-suġġett. Dan li ser ngħid biżżejjed biex wieħed jifhem il-kredenzjali tan-naħa l-oħra fil-qasam fiskali. Meta din in-naħa ġiet eletta fil-Gvern lura fl-2013, il-piż tad-dejn kien ta' kważi 70% tal-PDG. Illum wara 12-il sena u dak kollu li għaddejna minnu, din il-figura niżlet taħt il-50%. Fatti u numri li jitkellmu weħidhom.

Tabella 4.1: Il-Qagħda Fiskali 2023 - 2024

	2023		2024			
	Attwali € '000		Approvat € '000		Rivedut € '000	
Fond Konsolidat						
Dħul minn Taxxi	5,864,789		6,251,975		6,530,075	
Dħul Ieħor	548,225		504,313		658,170	
Dħul Totali		6,413,014		6,756,288		7,188,245
Nefqa Rikurrenti		6,006,521		6,572,156		6,741,245
Nefqa Kapitali		997,917		904,515		1,093,002
Bilanc / Żbilanċ qabel l-Imgħax	(591,424)		(720,383)		(646,002)	
Ħlasijiet ta' Imgħax		214,286		271,700		262,700
Bilanċ / (Żbilanċ) Rikurrenti	192,207		(87,568)		184,300	
Bilanċ / (Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(805,710)**		**(992,083)**		**(908,702)**
Finanzjament						
Ħlas lura dirett ta' Self	*(445,656)*		*(489,145)*		*(489,247)*	
Ħlas Lura Kmieni ta' MGRSB	*(6,295)*		*(4,685)*		*(5,021)*	
Ħlas Lura ta' Self Barrani	-		-		-	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Funds - Barranin	*(50)*		*(30)*		*(30)*	
Kontribuzzjonijiet Sinking Fund Specjali MGS	*(30,000)*		*(30,000)*		*(30,000)*	
Akkwist ta' Equity	*(5,504)*		*(215,000)*		*(251,246)*	
Ħlas Lura ta' Self Mogħti mill-Gvern	*5,318*		*2,784*		*2,784*	
Bejgħ ta' Ishma /Assi	*889*		*889*		-	
		(481,298)		*(735,187)*		*(772,760)*
Ħtieġa ta' Self		*(1,287,008)*		*(1,727,270)*		*(1,681,462)*
Self Barrani		-		-		-
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fl-1 ta' Jannar	*(1,039,129)*		*(961,830)*		*(789,801)*	
Self Lokali	*1,536,336*		*1,700,000*		*1,700,000*	
		497,207		*738,170*		*910,199*
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fil-31 ta' Diċembru		*(789,801)*		*(989,100)*		*(771,263)*
Bilanċ / (Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(805,710)**		**(992,083)**		**(908,702)**
Aġġustamenti tal-Gvern Estiż		**(133,208)**		**72,083**		**4,702**
Bilanċ / (Żbilanċ) tal-Gvern Estiż		**(938,918)**		**(920,000)**		**(904,000)**
Prodott Domestiku Gross	**20,650,420**		**20,286,160**		**22,323,104**	
Bilanċ / (Żbilanċ) tal-Gvern Estiż bħala % tal-Prodott Domestiku Gross	**-4.5%**		**-4.5%**		**-4.0%**	

Tabella 4.2: Il-Qagħda Fiskali 2023 - 2027

	2023 Attwali € '000		2024 Rivedut € '000		2025 Estimi € '000		2026 Estimi € '000		2027 Estimi € '000	
Fond Konsolidat										
Dħul minn Taxxi	5,864,789		6,530,075		6,897,000		7,389,000		7,908,000	
Dħul Ieħor	548,225		658,170		619,928		658,996		730,166	
Dħul Totali		6,413,014		7,188,245		7,516,928		8,047,996		8,638,166
Nefqa Rikurrenti		6,006,521		6,741,245		7,000,092		7,243,243		7,540,377
Nefqa Kapitali		997,917		1,093,002		1,054,727		1,184,516		1,376,933
Bilanċ / (Żbilanċ) qabel l-Imgħax	(591,424)		(646,002)		(537,891)		(379,763)		(279,144)	
Ħlasijiet ta' Imgħax		214,286		262,700		311,970		344,970		389,970
Bilanċ / (Żbilanċ) Rikurrenti	192,207		184,300		204,866		459,783		707,819	
Bilanċ / (Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(805,710)**		**(908,702)**		**(849,861)**		**(724,733)**		**(669,114)**
Finanzjament										
Ħlas lura dirett ta' Self	*(445,656)*		*(489,247)*		*(459,423)*		*(958,649)*		*(915,276)*	
Ħlas Lura Kmieni ta' MGRSB	*(6,295)*		*(5,021)*		*(5,610)*		*(4,961)*		*(3,927)*	
Ħlas lura ta' Self Barrani	-		-		*(80,000)*		-		-	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Funds - Barranin	*(50)*		*(30)*		*(30)*		*(30)*		*(15)*	
Kontribuzzjonijiet għas-Sinking Fund Speċjali MGS	*(30,000)*		*(30,000)*		*(30,000)*		*(30,000)*		*(30,000)*	
Akkwist ta' Equity	*(5,504)*		*(251,246)*		*(50,380)*		*(50,100)*		*(100)*	
Ħlas Lura ta' Self Mogħti mill-Gvern	*5,318*		*2,784*		*2,784*		*2,784*		*2,784*	
Bejgħ ta' Ishma / Assi	*889*		-		-		-		-	
		(481,298)		*(772,760)*		*(622,659)*		*(1,040,956)*		*(946,534)*
Ħtieġa ta' Self		*(1,287,008)*		*(1,681,462)*		*(1,472,520)*		*(1,765,689)*		*(1,615,648)*
Self Barrani		-		-		-		-		-
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fl-1 ta' Jannar	*(1,039,129)*		*(789,801)*		*(771,263)*		*(743,783)*		*(709,472)*	
Self Lokali	*1,536,336*		*1,700,000*		*1,500,000*		*1,800,000*		*1,600,000*	
		497,207		*910,199*		*728,737*		*1,056,217*		*890,528*
Bilanċ fil-Fond Konsolidat fil-31 ta' Diċembru		*(789,801)*		*(771,263)*		*(743,783)*		*(709,472)*		*(725,120)*
Bilanċ / (Żbilanċ) fil-Fond Konsolidat		**(805,710)**		**(908,702)**		**(849,861)**		**(724,733)**		**(669,114)**
Aġġustamenti tal-Gvern Estiż		**(133,208)**		**4,702**		**2,861**		**(29,267)**		**(30,886)**
Bilanċ / (Żbilanċ) tal-Gvern Estiż		**(938,918)**		**(904,000)**		**(847,000)**		**(754,000)**		**(700,000)**
Prodott Domestiku Gross	**20,650,420**		**22,323,104**		**23,885,721**		**25,557,721**		**27,397,877**	
Bilanċ / (Żbilanċ) tal-Gvern Estiż bħala % tal-Prodott Domestiku Gross	**-4.5%**		**-4.0%**		**-3.5%**		**-3.0%**		**-2.6%**	

Tabella 4.3: Il-Bilanċ tad-Dejn tal-Gvern

					€ '000
	2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Stocks tal-Gvern	7,813,248	9,030,603	10,141,149	11,075,582	11,776,016
Retail Savings Bonds tal-Gvern ta' Malta	351,743	326,000	232,375	134,947	131,021
Bills tat-Teżor	558,172	613,084	585,604	551,294	566,941
Self minn Barra	492,464	492,344	412,231	412,117	412,002
EBU's / Kunsilli Lokali	158,448	159,595	159,595	159,595	159,595
Munita	102,752	114,392	119,037	123,681	128,326
ESA Rerouted Debt	314,569	320,228	318,009	315,733	313,399
Dejn tal-Gvern Estiż	**9,791,396**	**11,056,246**	**11,968,000**	**12,772,949**	**13,487,300**
Prodott Domestiku Gross	20,650,420	22,323,104	23,885,721	25,557,721	27,397,877
Dejn bħala % tal-Prodott Domestiku Gross	**47.41%**	**49.53%**	**50.11%**	**49.98%**	**49.23%**

KAPITLU 5. INKOMPLU NINVESTU FIN-NIES

Il-Gvern jemmen bis-sħiħ li l-edukazzjoni hija l-pedament ta' soċjetà ġusta, progressiva u sostenibbli. L-edukazzjoni mhux biss tgħin lill-ġenerazzjonijiet ta' issa sabiex jiksbu l-ħiliet neċessarji għall-impjiegi ta' kwalità, iżda wkoll tipprepara lil uliedna bil-valuri, il-prinċipji u l-ħiliet meħtieġa sabiex huma wkoll ikunu jistgħu jilħqu l-potenzjal tagħhom u jsawru lil Malta u Għawdex ta' għada.

Ninvestu fl-edukazzjoni

Fil-qasam tal-edukazzjoni, qegħdin naħdmu b'determinazzjoni biex nimplimentaw l-Istrateġija Nazzjonali tal-Edukazzjoni 2024-2030, bl-għan li nittrasformaw is-sistema edukattiva għall-benefiċċju tal-ġenerazzjonijiet kollha.

Qegħdin ninvestu fl-edukaturi permezz tat-tiġdid tal-ftehim settorjali, li jkopri l-perjodu bejn l-1 ta' Jannar 2023 u l-31 ta' Diċembru 2027, li huwa bbażat fuq numru ta' prinċipji maqbulin bejn il-Gvern u l-Unjin tal-Għalliema u jkopri gradi edukattivi, b'total ta' madwar 8,600 edukatur affettwat. Meta mqabbel mar-rapport ta' Eurydice dwar is-salarji tal-għalliema (2021-2022), il-ftehim il-ġdid ta' Malta juri li s-salarji tal-għalliema fl-2024 ser ikunu medja ta' kważi 10% ogħla minn dawk ta' pajjiżi oħra. Din id-differenza vantaġġuża mistennija tiżdied aktar, u tilħaq kważi 15% sal-2027.

Qed jinħoloq ukoll mekkaniżmu ta' appoġġ aktar b'saħħtu għall-edukaturi, li jżid il-livell ta' sodisfazzjon fuq il-post tax-xogħol u sens akbar ta' benesseri, u b'hekk inaqqas l-attrizzjoni.

Barra minn hekk, biex jiġi rikonoxxut aktar ir-rwol kruċjali tal-edukaturi fl-edukazzjoni, l-edukaturi se jkunu direttament involuti fiċ-ċiklu tal-iżvilupp tal-politika permezz tal-mekkaniżmu ta' prekonsultazzjoni bħala rekwiżit għall-iżvilupp tal-politika. Qed jiġi mwaqqaf ukoll il-Forum għall-Għarfien dwar l-Edukazzjoni f'Malta (MEFF), li se jtejjeb is-sinerġija bejn is-settur tal-edukazzjoni, entitajiet esterni u governattivi, kif ukoll l-industrija.

Aħna nifhmu lill-familji li jibagħtu t-tfal tagħhom fi skejjel privati, li għalkemm ilħaqna ftehim sabiex skejjel privati ma jżidux il-miżati tagħhom aktar minn ammont stabbilit u maqbul, dawn raw żieda fl-ispejjeż għalkemm mhux daqskemm kieku ma kienx hemm ftehim. Għalhekk ser inżidu l-ammont li ġenituri li jibagħtu t-tfal tagħhom fi skejjel indipendenti jistgħu jnaqqsu għal finijiet tat-taxxa. B'hekk, l-ammont għal min għandu tfal fil-kindergarten se jitla' għal €3,500, fi skola primarja se jitla' għal €4,600 u fi skola sekondarja se jitla' għal €6,500.

Il-Gvern huwa kommess li jimmodernizza u jagħmel xogħlijiet ta' manutenzjoni fuq aktar minn 100 skola fuq perjodu ta' 13-il sena. Kull sena, din l-inizjattiva se tiffinanzja 8 proġetti. Dawn il-proġetti kemm jista' jkun se jippromwovu wkoll is-sostenibbiltà, billi jintegraw sistemi effiċjenti fl-użu tal-enerġija u materjali ambjentalment sostenibbli. Dan jikkumplimenta l-investiment li qed isir fl-iskejjel ta' Għawdex, fejn inbnew skejjel ġodda fosthom fir-Rabat Għawdex u nbena ċentru għall-ħarsien tat-tfal, u bosta faċilitajiet ta' rikreazzjoni u sportivi, b'investiment li jiżboq it-€18-il miljun, fil-kampus edukattiv ġewwa r-Rabat Għawdex.

Proġetti oħra jiffukaw fuq it-titjib fl-infrastruttura tal-IT għall-analiżi tad-data u pjattaformi, il-proġett ta' Data Warehouse, flimkien ma' inizjattivi bħall-programm Reading Recovery. Żewġ proġetti oħra sinifikanti li bbenefikaw minn finanzjament mill-Unjoni Ewropea u huma ntiżi sabiex itejbu l-kwalità tal-edukazzjoni huma l-proġett One Device Per Child (ODPC) u l-iskema ta' boroż ta' studju Endeavour II. Is-sena d-dieħla se nkomplu wkoll nipprovdu programmi ta' Scholarships u l-iskemi tal-Get Qualified u Higher Educational Qualifications.

Għal dawk it-tfal li l-familji tagħhom jaqgħu taħt Skema 9 li jammontaw għal madwar 2,500, se nipprovdulhom Librerija fid-Dar b'valur ta' €150. Barra minn hekk, se nkunu qegħdin nagħtu €20 lil kull student fl-iskejjel primarji, medji u sekondarji sabiex jintefqu f'kotba fil-Fiera Nazzjonali tal-Ktieb. Dan sabiex nikkumplimentaw il-programmi eżistenti li jinkoraġġixxu l-qari, intejbu l-litteriżmu u nkomplu nkunu ta' spalla għall-pubblikaturi Maltin.

Inkomplu nsaħħu s-suq tax-xogħol

Sal-aħħar ta' din is-sena, ser tkun ippubblikata għall-konsultazzjoni l-Politika għall-Migrazzjoni Ekonomika.

Il-Gvern ser jiddiskuti u jisma' kemm hemm bżonn. Iżda fl-aħħar mill-aħħar il-Gvern se jiddeċiedi. Se jiddeċiedi favur il-ġid komuni għax aħna nemmnu f'politika fejn il-Maltin u l-Għawdxin iridu jgħixu sereni f'pajjiżhom.

Ekonomija ta' valur miżjud teħtieġ deċiżjonijiet ibsin għaliex wasal iż-żmien li dan il-pajjiż iħares lejn il-pass li jmiss fl-iżvilupp tiegħu.

Jeħtieġ li ma nitilfux lanqas l-għerf ta' dawk li kkontribwew u ħadmu għal ħafna snin. Għalhekk nemmnu li għandna nsaħħu programmi ta' mentoring li għandha l-Jobsplus. Għal dan il-għan ser jinżamm reġistru għall-persuni li jkunu laħqu l-età tal-irtirar u li juru x-xewqa li jkomplu jagħtu sehemhom fix-xogħol sabiex Jobsplus tinforma lil min iħaddem dwar il-ħiliet ta' dawn il-persuni. Dawn il-persuni jibdew jirċievu għotja, li ma taffettwax il-pensjoni tagħhom, għas-servizz ta' mentoring li jkunu qed jagħtu fuq il-post tax-xogħol.

Kif imwiegħed, is-sena d-dieħla se nkomplu nagħtu l-għotja ta' €150 lil persuni li jaħdmu ħinijiet atipiċi f'ċertu setturi.

F'din il-leġiżlatura daħħalna wkoll liġijiet dwar il-ħaddiema tal-pjattaformi diġitali, oħrajn biex saħħaħna l-bilanċ bejn id-dinja tax-xogħol u l-ħajja privata (work-life balance), introduċejna riforma ħolistika dwar l-aġenziji tax-xogħol jew temping agencies, u liġi li ser tidħol fis-seħħ mill-1 ta' Jannar 2025 dwar l-'Equal Pay for Work of Equal Value'.

Issa jmiss li ngħaddu għat-tieni fażi dwar l-emendi li hemm bżonn fil-Wage Regulation Orders (WRO) biex issir ir-reviżjoni meħtieġa sabiex noħolqu uniformità u ċertezza legali. Dawn il-liġijiet ikopru numru ta' setturi varji u huma kruċjali għas-suq tax-xogħol f'pajjiżna.

Ser inkomplu niddiskutu u naħdmu biex jitneħħew l-anomaliji li jeżistu f'setturi differenti tax-xogħol fir-rigward ta' leave u sick leave, ħlasijiet ta' overtime u festi pubbliċi, fost oħrajn. Irridu li l-industrija tax-xogħol, minkejja s-setturi differenti, ikollha armonija ta' kundizzjonijiet tax-xogħol għall-ġid u l-ġustizzja tal-ħaddiema kollha.

Is-Servizz Pubbliku

Dan il-Gvern jemmen illi s-Servizz Pubbliku huwa l-id il-leminija tiegħu sabiex dan li qed inħabbru fil-budget, minn fuq il-karta, jinbidel f'realtà. Segwejna diġà l-ġimgħa li għaddiet li l-implimentazzjoni tal- budget għal din is-sena kienet ta' madwar 84%, rata qawwija ħafna li timliena b'kuraġġ. Barra minn hekk, is-sena li għaddiet pajjiżna reġa' ġie kkonfermat fl-ewwel post fil-klassifika tal-e-government fl-Ewropa u dan jixprunana 'l quddiem biex nibqgħu ntejbu lilna nfusna.

Bħalma għamilna f'dawn l-aħħar snin, se nkomplu ninvestu fit-teknoloġija tal-Amministrazzjoni Pubblika u fil-ħiliet u l-kundizzjonijiet tax-xogħol tal-impjegati pubbliċi permezz ta' taħriġ kontinwu u billi nkomplu nagħlqu ftehimiet kollettivi importanti, sabiex nibqgħu niksbu riżultati ta' eċċellenza.

Ninvestu f'saħħitna

Sur President, irridu ninvestu fin-nies mhux biss billi ntejbu s-settur tal-edukazzjoni u dak tal-impjiegi, iżda wkoll billi ninvestu f'saħħitna billi nsaħħu s-settur tas-saħħa u tal-isport.

Għal sena oħra, il-Gvern beħsiebu jkompli jsostni s-settur tas-saħħa permezz ta' żieda fl-investimenti kapitali u rikurrenti, li dejjem kienu robusti matul dawn l-aħħar snin. Propju f'dan il-qasam, pajjiżna għandu 'l fuq minn €140 miljun f'Fondi Ewropej li ser ikun qed juża biex itejjeb l-infrastruttura u jsaħħaħ l-apparat mediku.

Għalhekk fix-xhur li ġejjin ser jinħareġ it-tender għat-tkabbir tad-Dipartiment tal-Emerġenza, għat-twessigħ tas-servizzi tal-Kura Intensiva u għall-ħolqien ta' Ċentru Psikjatriku Akut. Fl-istess waqt ser jiġu allokati €14-il miljun sabiex listi ta' stennija ta' ċertu operazzjonijiet jitnaqqsu b'mod sinifikanti. Huwa stmat li matul is-sena li ġejja, ser naraw żieda ta' 'l fuq minn 5,000 fin-numru ta' operazzjonijiet li jsiru permezz ta' din il-kooperazzjoni mal-privat.

Is-servizzi tas-saħħa se jkomplu jitjiebu u jitwessgħu sabiex jilħqu l-iktar firxa wiesgħa ta' pazjenti, fl-iqsar żmien possibbli. Dan se nkunu qed inwettquh bl-introduzzjoni ta' Infermier Navigatur, Kamra Multisensorja f'Dar Kenn Għal Saħħtek, l-introduzzjoni ta' screening nazzjonali għat-tfal minn 18-il xahar 'l fuq u li għandhom diffikultajiet ta' komunikazzjoni, kif ukoll pjanijiet biex l-Iscreening Nazzjonali kollu jiġi ċentralizzat. Beħsiebna nintroduċu wkoll servizzi ta' terapija għall-pazjenti milquta minn ċerti tipi ta' kanċer.

Se nkunu qed nintroduċu wkoll servizzi ta' Occupational Therapy fil-komunità sabiex individwi, minn 16-il sena 'l fuq, ikomplu jiksbu l-ħiliet neċessarji. Is-servizz ta' Occupational Therapy se jiġi pprovdut saħansitra fl-iskejjel sabiex l-iżvilupp ta' tfal bi bżonnijiet varji jkun jista' jiġi indirizzat b'mod aktar dirett.

Se nkunu qed niffinanzjaw ukoll ir-rakkomandazzjonijiet li se joħorġu mill-Istrateġija Nazzjonali għad-Dijabete, 2024-2030.

Se nkomplu nagħtu prijorità lill-eżerċizzju fiżiku u settur tal-isport inġenerali għaliex l-impatt li għandhom fuq il-benesseri huwa importanti daqs il-benefiċċji fiżiċi.

Għalina l-eżerċizzju fiżiku huwa proċess tul il-ħajja li jrid jibda minn kmieni kemm jista' jkun. Għalhekk is-sena d-dieħla, il-Gvern se jkun qed iħallas l-ewwel 6 xhur tas-sħubija ma' gym għaż-żgħażagħ li twieldu fl-2005, 2006 u 2007.

Matul l-aħħar snin, is-settur tal-isports ingħata importanza kbira fuq diversi livelli. Il-Gvern se jibqa' għaddej b'ħidma u impenn biex dan is-settur jibqa' jikber, u jagħti r-riżultati mixtieqa, permezz ta' titjib infrastrutturali u investiment dirett fl-atleti u sportivi. B'hekk pajjiżna jkollu l-faċilitajiet sportivi ta' standards internazzjonali fejn kulħadd ikun jista' jilħaq l-aspirazzjoni tiegħu.

Wara s-suċċess li sar fil-Logħob tal-Pajjiżi ż-Żgħar, il-Gvern se jibqa' jagħti sostenn lill-atleti u lill-isportivi permezz tal-għajnuna ta' SportMalta lill-Kumitat Olimpiku Malti, biex l-atleti u sportivi jkunu jistgħu jkomplu għaddejjin bit-taħriġ professjonali tagħhom kemm f'pajjiżna kif ukoll barra minn pajjiżna.

Il-Gvern se jara wkoll li din is-sena tkompli għaddejja l-ħidma marbuta mal-proġett taċ-Ċentru Nazzjonali tal-Motorsport, b'koordinament mal-Malta Motorsport Federation. Fost il-ħidma, il-Gvern se jkun qed jgħaddi t-titli kollha tal-artijiet tat-trakka lil

din il-Federazzjoni. Din is-sena wkoll se jibda x-xogħol marbut mal-ewwel fażi strutturali tal-proġett taċ-Ċentru Nazzjonali tal-Motorsport.

Tlestew ix-xogħlijiet estensivi fuq iċ-Ċentru Akkwatiku u Sportiv fir-Rabat Għawdex, li hu meqjus bħala l-ikbar proġett sportiv għal Għawdex. Inħarsu 'l quddiem biex naraw dan il-proġett jibda jitgawda fix-xhur u s-snin li ġejjin.

Sur President,

Nemmnu li l-attività fiżika u sehem fl-isports jgħin sabiex titjieb is-saħħa mentali iżda dawn waħidhom ħafna drabi ma jkunux biżżejjed. Dan il-budget se jkun qed jintroduċi inizjattivi fis-saħħa mentali fil-komunitajiet tagħna.

Dan se jsir permezz ta' inizjattivi komprensivi li jżidu l-għarfien u l-aċċessibilità għal kura filwaqt li jnaqqsu l-istigma assoċjata mas-saħħa mentali.

Il-Gvern ser ikun qed jestendi u jiffinanzja programmi tal-ewwel għajnuna rigward is-saħħa mentali fil-komunità u fuq il-postijiet tax-xogħol. Dan bil-għan li jitjiebu l-ħiliet li jidentifikaw problemi personali u f'persuni qrib, li jista jkollhom bżonn l-għajnuna.

L-istigma dwar is-saħħa mentali tibqa' sfida għal pajjiżna, u għalhekk ser jitnieda proġett pilota fil-komunità li ħa jkun miftuħ għall-Kunsilli Lokali interessati, biex tingħata l-għajnuna meħtieġa fil-qrib.

Dan ser isir billi jiġu offruti sessjonijiet f'postijiet kemm jista' jkun viċin tal-persuni li qed ifittxu l-għajnuna.

L-aċċessibilità hija prijorità, u għalhekk se noffru wkoll servizz ta' outreach permezz ta' video calls jew telefon.

Dawn l-inizjattivi, li se jkunu amministrati mill-Ministeru għas-Saħħa u Anzjanità Attiva, se jsiru b'investiment ta' €4.5 miljuni li se jissarrfu f'madwar 90,000 intervent.

KAPITLU 6. KWALITÀ TA' ĦAJJA AĦJAR

Matul l-aħħar 10 snin, Malta esperjenzat tkabbir ekonomiku b'saħħtu, iżda l-pressjonijiet inflazzjonarji globali u sfidi oħra jfakkru li hemm bżonn ta' adattament kontinwu biex il-pajjiż jibqa' fuq quddiem. Filwaqt li l-investiment dirett barrani għadu kruċjali, l-għan mhuwiex sempliċement li nġibu kwalunkwe investiment, iżda li niżguraw li dawn ikunu allinjati mal-prijoritajiet strateġiċi ta' Malta. Għalhekk, irridu niffokaw b'aktar saħħa fuq setturi ta' valur miżjud u għoli bħat-teknoloġija, l-enerġija rinnovabbli, ix-xjenzi tal-ħajja, u l-manifattura avvanzata. Din il-ħtieġa timplika l-aġġornament tal-politika dwar investiment barrani, speċjalment minħabba ċ-ċaqlieq fix-xenarju ekonomiku globali wara l-COVID.

Viżjoni Malta 2050: Miri strateġiċi għall-2035

F'dan il-kuntest, Malta qed tniedi Viżjoni komprensiva u li tħares 'il quddiem għall-2050, li se tistabbilixxi d-direzzjoni strateġika tal-pajjiż għad-deċennji li ġejjin, b'għan ċentrali li ttejjeb il-kwalità tal-ħajja taċ-ċittadini kollha. Il-viżjoni se tinkludi tragwardi ewlenin sal-2035, li se jiżguraw progress kontinwu u sinifikanti lejn din id-direzzjoni strateġika.

Din l-inizjattiva toriġina mill-bżonn li Malta tadatta għal sfidi u opportunitajiet dejjem aktar kumplessi fis-seklu 21. Viżjoni Malta 2050 se tindirizza kwistjonijiet emerġenti bħall-bidla fil-klima, il-qalba teknoloġika, bidliet demografiċi, u d-dinamika tas-suq globali, bl-għan li tpoġġi lil Malta bħala nazzjon reżiljenti, kompetittiv u sostenibbli. Il-viżjoni se sservi bħala pjan għall-iżvilupp ekonomiku, soċjali u ambjentali tal-pajjiż, b'attenzjoni fuq innovazzjoni diġitali, infrastruttura, edukazzjoni, kura tas-

saħħa, u sostenibbiltà, biex niżguraw kwalità ta’ ħajja ogħla għall-ġenerazzjonijiet preżenti u futuri.

Hu ppjanat li l-fażi ta’ definizzjoni ta’ din il-viżjoni Malta 2050 tkun lesta sal-aħħar tal-ewwel kwart tas-sena d-dieħla filwaqt li l-ħidma fuq dan il-proġett diġà bdiet.

Tassazzjoni internazzjonali

Il-qasam tat-tassazzjoni internazzjonali kompla jkun iddominat mit-Two Pillar Solution. Dwar Pillar 2, jiġifieri t-tassazzjoni minima globali (b’rata ta’ taxxa effettiva ta’ 15%), kompla x-xogħol fi ħdan l-OECD u l-Unjoni Ewropea primarjament dwar l-implimentazzjoni ta’ dawn ir-regoli.

Infakkar li Malta kienet għażlet li tiddiferixxi l-implimentazzjoni ta’ din id-Direttiva, li minħabba l-inċertezzi li għad hemm, hu għaqli li nkunu kawti. Sadanittant, komplew id-diskussjonijiet intensivi mal-Kummisjoni Ewropea dwar miżuri u inċentivi li Malta tixtieq iddaħħal f’forma ta’ grants jew krediti ta’ taxxa (l-hekk imsejħa QRTCs) ħalli naċċertaw li dawn ikunu konformi mar-regoli tal-Unjoni Ewropea u tal-OECD. Dan sabiex niksbu ċ-ċertezza u s-serħan tal-moħħ meħtieġ biex Malta tibqa’ kompetittiva.

Innovazzjoni, start-ups u negozji tal-familja

Fl-2019, Malta kienet waħda mill-ewwel pajjiżi li nediet strateġija dwar l-AI li tħares lejn l-2030, u issa qed terġa’ tagħmel allinjament mill-ġdid tagħha biex tindirizza l-avvanzi regolatorji, soċjali u teknoloġiċi. Waqqafna unit ġdid għall-AI u qed inkomplu

nappoġġjaw il-ħolqien ta' sistemi innovattivi permezz ta' fondi u programmi ta' riċerka.

Malta qed tħejji wkoll l-infrastruttura meħtieġa għad-Digital Identity Wallet, inizjattiva li se tippermetti liċ-ċittadini u n-negozji Maltin jaqsmu l-identità diġitali tagħhom b'mod sigur, faċli u effiċjenti. Dan il-wallet se jkun disponibbli bħala app fuq smartphones.

Il-European Digital Innovation Hub (DiHubMT), proġett ieħor li qed jitwettaq, qed jibni komunità ta' start-ups u SMEs li jkunu jistgħu jibbenefikaw minn mentorship, servizzi ta' pre-accelerator u incubator, kif ukoll aċċess għal High Performance Computer. Din l-infrastruttura se tgħin biex dawn il-kumpaniji jkollhom l-għodda sabiex jagħmlu r-riċerka tagħhom fi żmien qasir. Sal-lum il-ġurnata biex dawk l-istudenti u start-ups jagħmlu użu minn dan is-servizz iridu jsiefru l-Italja bi spiża ta' madwar €25,000.

Barra minn hekk, is-Seed Investment Scheme reġgħet ġiet imnedija, u qed tagħti inċentivi għal dawk li jinvestu fi start-ups lokali. Il-Malta Government Venture Capital Limited ġiet stabbilita fl-2024 b'fond li jitla' għal €10 miljuni biex tinvesti fl-ishma ta' kumpaniji ġodda.

Il-Budget tal-2025 se jindirizza wkoll sfidi importanti f'diversi setturi permezz ta' miżuri strateġiċi li jsaħħu r-riċerka, l-innovazzjoni u l-inklużjoni soċjali. Fost il-miżuri nsemmi Xjenza Malta li se tkompli tiffoka fuq it-tisħiħ tar-riċerka u l-innovazzjoni, permezz tal-programm FUSION, il-programmi ta' Horizon Europe, il-programmi tal-Aġenzija Spazjali Ewropea (l-ESA)

u s-sejħa għall-proġetti taħt il-Fond Nazzjonali STEM għall-Komunità. Insemmi wkoll l-investiment fil-Cancer Research and Innovation Hub Malta (CRIHM) u l-FITA (Il-Fondazzjoni għall-Aċċessibilità tat-Teknoloġija tal-Informazzjoni).

Għal sena oħra, se nerġgħu nestendu l-konċessjoni fuq it-tnaqqis fit-taxxa tal-boll minn 5% għal 1.5% meta negozji tal-familja jiġu trasferiti intervivos lill-ulied u ġenerazzjonijiet iżgħar sabiex inkomplu nassistu lin-negozji tal-familja.

Manifattura

Permezz ta' entitajiet bħal INDIS u Malta Enterprise qed naraw kif kumpaniji barranin qed jagħmlu investimenti sinifikanti f'Malta. Il-proġett ta' ST Microelectronics flimkien mal-Gvern b'investiment totali ta' madwar €250 miljun jikkonsisti f'ristrutturar u l-espansjoni tal-fabbrika u f'teknoloġija avvanzata għall-ittestjar u l-ippakkjar ta' ċipep diġitali għal industriji varji. Dan il-proġett jinkludi l-implimentazzjoni ta' manifattura awtomatizzata mħaddma minn intelliġenza artifiċjali, li tkompli tpoġġi lil Malta fuq quddiem fl-avvanzi teknoloġiċi.

Investiment ieħor f'settur ekonomiku ġdid hija l-kumpanija GIMAS li qed tinvesti €7.5 miljuni biex twaqqaf fabbrika ġdida f'Ħal Far fil-produzzjoni ta' parts għat-turbini tar-riħ bil-ħolqien fil-prattika ta' green jobs. Barra minn hekk, qed isir xogħol biex tespandi l-fabbrika tal-farmaċewtika Baxter, b'investiment ta' €60 miljun.

Fiż-żona industrijali ta' San Ġwann beda x-xogħol fuq proġett li ħa jkun qiegħed jakkomoda fih laboratorji kif ukoll spazju għal kumpaniji meqjusa bħala light industry filwaqt li f'Ħal Far se jibda ċentru ta' inkubazzjoni tan-negozju biex jgħin start-ups jespandu l-operat tagħhom.

Barra minn hekk, il-Gvern permezz tal-INDIS qed ikompli jagħmel xogħol importanti biex jassisti lin-negozji b'investimenti f'żoni industrijali, inkluż ħidma fuq SME Park f'Ħal Far għal negozji bħal panel beaters, mastrudaxxi, sprayers u oħrajn anke bil-ħsieb li kemm jista' jkun dawn jimxu minn żoni residenzjali. Sar investiment ta' €12-il miljun fil-Crafts Village f'Ta' Qali, fejn qed jitħejjew pjanijiet ta' promozzjoni għall-2025.

Matul din is-sena, ġiet imnedija wkoll pjattaforma ġdida, Invest Gozo li qed tagħti informazzjoni siewja fir-rigward ta' investiment, xogħol u studju f'Għawdex.

Servizzi Finanzjarji

Wara t-tnedija tal-Istrateġija ta' Malta għas-Servizzi Finanzjarji, l-MFSAC u Finance Malta intensifikaw il-ħidma tagħhom u temmew b'suċċess 19 mid-59 proġett identifikati fl-istrateġija. Saret ħidma sinifikanti dwar is-swieq kapitali, il-pensjonijiet, il-finanzi sostenibbli, l-uffiċċji tal-familja, l-assigurazzjoni, il-kirjiet tal-ajruplani, il-fintech u l-wealth management.

Is-sena d-dieħla ser inkomplu b'dan ir-ritmu hekk kif ser jibdew terz tal-proġetti identifikati fl-istrateġija. Qed nippjanaw ukoll li ngħaddu leġiżlazzjoni biex inkomplu nsaħħu l-attrazzjoni ta'

Malta f'dan il-qasam, inkluż dwar l-uffiċċji tal-familja, il-kirjiet tal-ajruplani, kif ukoll Fintech u AI. Fl-2025 se ngħaddu leġiżlazzjoni dwar Limited Partnerships bil-ħsieb li nippromwovu dawn l-oqsma ġodda f'pajjiżna.

Gaming

Is-settur tal-gaming qed ikompli jikkontribwixxi b'mod sinifikanti għall-ekonomija ta' Malta, b'valur miżjud ta' 7% tal-PDG u 16,428 impjieg sal-aħħar tal-2023. Il-Gvern qed jiffoka fuq l-espansjoni ta' setturi ġodda bħal logħob tal-vidjo, esports, u teknoloġiji immersivi. Inizjattivi bħal Video Gaming Gateway qed joffru appoġġ finanzjarju għal proġetti innovattivi, filwaqt li Basecamp qed tgħin start-ups fl-iżvilupp tal-logħob tal-vidjo u l-esports. L-inizjattivi tal-Gaming Malta qed jipprovdu wkoll taħriġ għal 400 student. Fil-bidu tal-2025 se tiġi introdotta viża għall-atleti tal-esports biex tiffaċilita l-moviment tat-talent fil-pajjiż. Timijiet internazzjonali bħall-Furia u Talon esports diġà għażlu lil Malta bħala l-bażi Ewropea tagħhom.

Back-office operations

Qed nieħdu inizjattivi biex inkomplu ninkoraġġixxu t-twaqqif f'Malta ta' attivitajiet ta' back-office bħal servizzi amministrattivi u ta' sapport, kemm f'dak li jirrigwarda attivitajiet liċenzjabbli mill-awtoritajiet regolatorji, kif ukoll dawk li ma jirrikjedux liċenzji.

Minbarra l-faċilitajiet li joffri pajjiżna f'dan is-settur, se tkun qed tiġi estiża l-miżura tal-Highly Qualified Persons.

It-Turiżmu

Għal snin twal l-isfida ewlenija għal dawk li kienu joperaw fl-industrija tat-Turiżmu f'Malta kienet li nattiraw biżżejjed volumi ta' turisti.

L-ekonomija ta' għada titlob kwalità mhux kwantità.

Fl-aħħar snin wessajna l-istaġjonalità sabiex illum nattiraw it-turisti matul l-erba' staġuni, tant li huwa mistenni li sal-aħħar ta' din is-sena l-iljieli mqatta' f'pajjiżna jilħqu t-22 miljun lejl. Qegħdin niġbdu lejna numri ta' turisti ta' etajiet differenti li jfittxu esperjenzi differenti u akkommodazzjonijiet differenti.

Żdiedet ukoll il-konnettività bl-ajru biex illum aħna konnessi direttament ma' madwar 110 ajruport b'titjiiriet frekwenti matul is-sena kollha. Żdiedet ukoll in-nefqa turistika u żdiedu l-opportunitajiet sabiex inħajru lit-turisti jonfqu flushom waqt il-btala tagħhom fostna. Dan ifisser li għall-ewwel darba l-kontribut turistiku fl-ekonomija ta' pajjiżna se jaqbeż it-€3 biljun.

Il-marketing li qiegħed isir qiegħed jgħin sabiex nikbru kemm fis-swieq Ewropej, bħal per eżempju s-suq Żvizzeru b'14%, is-suq Skandinavu b'żieda ta' 9%, is-suq Awstraljan bi 2%, is-suq Amerikan b'żieda ta' 22%, u numru ta' swieq oħra ġodda long-haul li kollettivament qegħdin jaraw żieda ta' 20% meta mqabbla mas-sena li għaddiet.

Qegħdin naraw li ras għal ras in-nefqa turistika qiegħda dejjem tiżdied, bl-aħħar riżultati juru li sa Awwissu ta' din is-sena n-nefqa kienet telgħet għal €904 kull persuna. B'mod kumulattiv din iż-żieda se tfisser €56 miljun iżjed fl-ekonomija ta' pajjiżna.

Qegħdin naħdmu biex permezz tal-integrazzjoni tal-iskills pass fl-industrija tal-ospitalità naraw titjib sostanzjali fis-servizz offrut fir-ristoranti u l-lukandi tagħna kemm għat-turisti lokali u anke dawk barranin.

Il-kwalità fuq il-kwantità tgħodd ukoll għal Għawdex.

Għawdex għandu karatteristiċi uniċi li rridu nippreservaw għax dak huwa l-mod kif iżżomm il-valur u s-sostenibbiltà tiegħu. Irridu nkomplu nindirizzaw l-insularità doppja ta' Għawdex, u nibqgħu impenjati li nassiguraw il-konnettività ta' Għawdex.

Agrikoltura u s-Sajd

Din is-sena bdejna nwettqu r-riforma fil-qasam tar-raba', billi waqqafna Aġenzija responsabbli mill-art agrikola, bdejna nirreġistraw il-kirjiet agrikoli u neħħejna t-taxxa tas-suċċessjoni fuq art mikrija.

Ser nagħtu inċentivi lil bdiewa mhux kummerċjali li għandhom raba' agrikola mikrija lilhom mingħand il-Gvern sabiex jidħlu f'arranġamenti ma' bdiewa kummerċjali li jkunu lesti jaħdmu dik l-art. Dan ser ikun ikkumplimentat minn proġett pilota fejn art agrikola tkun offruta għal kiri lill-bdiewa ġodda jew dawk li jridu jkabbru l-operat tagħhom fuq il-kunċett tal-prezz ġust

u l-kategorizzazzjoni tal-bdiewa. Ser inkunu qed inħejju wkoll pjan nazzjonali għal ġestjoni tal-ilma tat-tisqija u ser nesploraw mekkaniżmi li jindirizzaw ir-riskji klimatiċi li jaffaċċjaw il-bdiewa, ir-raħħala u s-sajjieda.

Is-sena d-dieħla se nwaqqfu Awtorità għas-Sigurtà tal-Ikel sabiex ikollna regolatur wieħed f'dan il-qasam, filwaqt li jkollna awtorità responsabbli li tiżgura s-sigurtà tal-ikel f'każ ta' kriżi. U sabiex innaqqsu l-ħela tal-ikel, ser nagħtu inċentiv fiskali lill-produtturi u l-bejjiegħa tal-ikel sabiex prodotti li jkunu qed joqorbu d-data tal-iskadenza tagħhom jingħataw għall-bżonnijiet soċjali jew jinbiegħu bi prezz ridott. Dan filwaqt li se nkomplu ninvestu biex intejbu l-operat fil-Biċċerija Pubblika u fil-Pixkerija.

Hekk kif ġew megħjuna setturi oħra sabiex l-operat tagħhom jikkawża anqas tniġġis, ser ngħinu lis-sajjieda sabiex jaddottaw prattiċi, tagħmir u rkapti li ma jagħmlux ħsara lill-ambjent. Dan flimkien ma' aktar investiment infrastrutturali ġewwa l-portijiet tas-sajd b'sistemi ta' pillars u winċijiet sabiex inkomplu nsostnu s-settur.

Permezz ta' proġett ta' €4 miljuni minn fondi tal-Unjoni Ewropea, se nsaħħu d-diġitalizzazzjoni fis-setturi tas-sajd u l-akwakultura. Wara li waqqafna l-ewwel aġenzija tar-riċerka għas-sajd u l-akwakultura, se nkunu qed nimplimentaw numru ta' proġetti anke permezz ta' kollaborazzjonijiet internazzjonali, filwaqt illi nvaraw il-proċess għal ċentru ġdid tal-akwakultura.

Bħalma għamilna dawn l-aħħar 10 snin, se nkomplu ngħinu lil dawk kollha li jaħdmu fil-qasam tal-ħarsien tal-annimali permezz ta' skemi finanzjarji.

Bl-għan li noħolqu kundizzjonijiet ekwi fis-suq, se nnaqqsu d-dazju tas-sisa fuq birra b'kontenut baxx ta' alkoħol prodotta minn birreriji żgħar u indipendenti f'Malta. Se jkun hemm bidla f'kif tiġi kkalkulata s-sisa fuq il-birra li se tinbidel minn degree Plato għall-ABV%.

Id-dazju tas-sisa fuq produtturi żgħar tal-inbid se jitnaqqas ukoll b'mod sinifikanti, u b'hekk jagħti spinta lis-settur, u dan għandu jwassal ukoll għal qligħ aħjar għall-bdiewa tagħna.

Ekonomija ħielsa mill-karbonju sal-2050

Gvern li jaspira għal kwalità ta' ħajja aħjar, iħares li jagħmel dan minn kull aspett. Kwalità ta' ħajja aħjar tgħaqqad flimkien it-tkabbir ekonomiku ma' anqas emissjonijiet; iż-żieda fl-investiment mal-protezzjoni ambjentali u l-iżvilupp infrastrutturali mat-tħaddir urban. B'mod strateġiku u b'mod ippjanat, irridu li l-komunitajiet madwar l-iżvilupp ekonomiku li jkun għaddej mhux biss jiġu protetti imma jkunu wkoll benefiċjarji diretti. Hawnhekk, irrid insemmi t-twaqqif tal-Climate Action Authority illi diġà bdiet topera bl-irwol li tmexxi 'l quddiem pjan strateġiku ta' kif il-Gvern se jilħaq il-miri ta' ekonomija ħielsa mill-karbonju sal-2050.

Bħala parti minn din l-istrateġija ser inkomplu nappoġġjaw lir-residenzi li jinvestu f'sistemi ta' enerġija rinnovabbli u tagħmir li jżid l-effiċjenza fl-użu tal-enerġija u l-ilma fid-dar tagħhom. Għal

sena oħra se nkunu qed nappoġġjaw skemi għall-installazzjoni ta' pannelli fotovoltajiċi u sistemi ta' batteriji għall-ħażna tal-enerġija rinnovabbli; skemi għall-installazzjonijiet ta' heat pump water heaters u solar water heaters; inċentivi biex bjar ta' djar antiki jiġu restawrati u skema ta' tagħmir ta' purifikazzjoni tal-ilma. Bl-istess mod se nkomplu ninċentivaw lis-settur privat sabiex jiżviluppa installazzjonijiet kbar ta' enerġija rinnovabbli.

It-transizzjoni lejn enerġija nadifa

L-akbar riżorsa naturali li għandu pajjiżna huma x-xemx u l-baħar: żewġ elementi li kapaċi jgħinu lil pajjiżna jagħmel il-qabża li jmiss fil-produzzjoni tal-enerġija. Produzzjoni tal-enerġija nadifa, b'impatt dirett fuq l-ambjent u tkabbir ekonomiku sostenibbli. Opportunitajiet ta' investiment fl-ekonomija l-ħadra u l-ekonomija l-blu, u opportunitajiet ta' ġenerazzjoni ta' elettriku minn sorsi rinnovabbli. Għalhekk li b'mod tanġibbli qed inħarsu lejn l-użu tar-riħ fiż-żona ekonomika esklussiva fl-ibħra tagħna u l-proġetti mix-xemx fl-ibħra territorjali.

Din il-viżjoni hija waħda strateġika, li qed tiżviluppa b'mod tanġibbli pass wara pass: (i) l-implimentazzjoni tat-tieni interconnector biex inkomplu nsaħħu l-istabbilità fin-network; (ii) investiment għall-ħażna tal-enerġija tal-massa bl-użu ta' batteriji fuq l-art; (iii) it-tnedija tal-politika nazzjonali biex tixpruna proġetti ta' enerġija rinnovabbli; u (iv) konsultazzjoni preliminarja fis-suq biex jiġi evalwat l-interess u kemm hu ppreparat is-suq.

Wara li din is-sena ġew identifikati 6 żoni potenzjali għal proġetti ta' enerġija rinnovabbli, sar Strategic Environmental Assessment li identifika 2 żoni fejn żvilupp ta' dan it-tip ikollu l-inqas impatt ambjentali.

Il-karatteristiċi batimetriċi tal-baħar territorjali ta' Malta, u dawk lil hinn, jirrestrinġu ħafna żoni adattati għal turbini tar-riħ fissi mal-qiegħ tal-baħar; madankollu, it-teknoloġija tar-riħ offshore, li hija floating, tippreżenta soluzzjoni alternattiva biex tieħu vantaġġ mill-enerġija tar-riħ f'dan il-kuntest. Qed inħarsu wkoll lejn proġetti tax-xemx nearshore.

It-transizzjoni lejn trasport pubbliku u privat iktar nadif

Id-domanda fl-infrastruttura tagħna ġġib magħha sfidi li bħala Gvern dejjem indirizzajna u li rridu nibqgħu nindirizzaw sabiex it-tkabbir jibqa' wieħed sostenibbli. Għalhekk, fil-budget għas-sena d-dieħla, qed nindirizzaw dawn l-isfidi b'miżuri li jsaħħu l-effiċjenza, itejbu l-aċċessibbiltà, u jgħinu lil Malta timxi lejn sistema ta' mobbiltà aktar moderna.

Il-Gvern kompla jsaħħaħ l-inizjattiva ta' trasport pubbliku b'xejn permezz tal-estensjoni tal-laneċ bi skeda li joperaw bejn il-Belt Valletta u l-Kottonera u bejn il-Belt Valletta u Tas-Sliema. Barra minn dan, qed inħarsu lejn żieda fir-rotot, żieda fin-numru ta' vetturi.

Dan barra l-investiment li se jkompli jsir fil-qasam tas-servizzi tal-fast ferry u fi proġetti ħolistiċi li jagħmluha possibbli biex jiżdied l-użu tat-trasport tal-massa bil-baħar. Għal dan il-għan,

għaddej xogħol preparatorju għal proġett ta' parkeġġ taħt l-art viċin żoni tal-ferries u qed insaħħu l-infrastruttura tal-portijiet u l-mollijiet billi jitkompla x-xogħol ġewwa l-Port il-Kbir u d-Deep Water Quay.

Għas-sena d-dieħla l-Gvern ser ikompli jsaħħaħ l-impenn tiegħu b'investiment qawwi biex titrawwem infrastruttura tat-trasport aktar nadifa u effiċjenti għall-benefiċċju taċ-ċittadini kollha.

Mis-sena d-dieħla l-iskema għax-xiri ta' vetturi ġodda li jaħdmu bl-elettriku ser tiġi estiża u kull min jixtri vettura ġdida, inkluż muturi, li jaħdmu bl-elettriku ser ikun intitolat għal għotja li tvarja bejn massimu ta' €2,000 għal muturi, u sa massimu ta' €8,000 għal karozzi u vannijiet żgħar, b'xi kundizzjonijiet ġodda li se jkunu japplikaw.

Ser tingħata wkoll l-għotja għall-iskrappjar ta' vetturi antiki, €1,000 għal karozzi u vannijiet. Se tinżamm ukoll l-għotja finanzjarja addizzjonali ta' €1,000 fuq skrappjar ta' vetturi antiki rreġistrati f'Għawdex. Huwa ppjanat li din l-iskema tkun iffinanzjata minn Fondi Ewropej taħt il-Fond ta' Rkupru u Reżiljenza.

Barra minn hekk, il-Gvern ser jintrabat li meta klijenti jkunu ordnaw karozza elettrika ġdida sal-lum it-28 ta' Ottubru 2024, iżda għal xi raġuni din mhux ser tkun reġistrata fl-2024, ser inkunu qegħdin nonoraw dawn il-kuntratti u dawn ser ikunu eliġibbli li japplikaw għall-għotja attwali ta' €11,000 ta' din is-sena anke jekk il-karozza tkun reġistrata fl-2025.

L-iskema li tinċentiva x-xiri ta' pedelecs u xiri ta' ekickscooters ġodda għal użu personali ser tiġi estiża wkoll.

Is-sena d-dieħla, vetturi elettriċi u dawk plug-in hybrid b'awtonomija elettrika ta' 50km jew iktar ser jibqgħu eżentati mit-taxxa ta' reġistrazzjoni u eżenti mill-ħlas tal-liċenzja annwali tat-triq għal perjodu ta' 5 snin mid-data tal-ewwel reġistrazzjoni.

L-iskemi fejn qed tingħata għotja ekwivalenti għal rifużjoni sħiħa tal-VAT fuq roti u roti elettroniċi, se terġa' tiġi estiża. L-istess jgħodd għall-iskema li tinċentiva x-xiri ta' roti assistiti b'mutur tal-elettriku u l-għotja għal min jaqleb il-vettura tiegħu biex taħdem bil-gass minflok bil-petrol.

L-iskema għall-vetturi (bħal Taxis) li jkunu aċċessibbli b'siġġu tar-roti u li jintużaw għal ġarr ta' passiġġieri bil-kiri jew b'kumpens, ser tiġġedded ukoll.

Ser tiġġedded ukoll l-iskema fejn tinċentiva x-xiri ta' roti assistiti b'mutur tal-elettriku.

Fl-aħħar nett, ser tiġġedded ukoll l-iskema li tħajjar il-konverżjoni ta' vetturi li jaħdmu bil-petrol jew diżil għal vetturi elettriċi.

Il-Gvern ser ikun qed jippubblika strateġija nazzjonali li tiffoka fuq iċ-ċikliżmu bħala mezz alternattiv ta' kif wieħed jivjaġġa filwaqt li se jiġi implimentat l-ewwel fażi tal-proġett CSAM (Connections for Safer Active Mobility) li jinkorpora interventi bħall-ħolqien ta' passaġġi għar-roti kif ukoll passaġġi pedonali u żoni ta' tisbiħ f'żoni urbani.

L-użu tat-teknoloġija wkoll għandu rwol importanti f'immaniġġjar aħjar tat-traffiku u l-Gvern se jkun qed jinvesti fit-teknoloġija magħrufa bħala Intelligent Traffic Management System li tikkontribwixxi sabiex ikun hemm ottimizzazzjoni tal-influss tat-traffiku.

Barra minn dan qed inħarsu lejn numru ta' proposti li jistgħu jitwettqu fi żmien qasir bl-għan li ntaffu l-konġestjoni, speċjalment fil-peak hours. Il-prijorità f'din il-ħidma hija li norganizzaw aħjar it-toroq tagħna u nadattaw għall-ekonomija moderna ta' 24 siegħa kuljum.

Il-proposti jwasslu wkoll għat-tisħiħ fil-koordinazzjoni tax-xogħlijiet fit-toroq, għal titjib fit-trasport pubbliku, għal skemi ta' parkeġġi, għat-tnaqqis tad-dipendenza fuq il-karozza privata u t-transizzjoni lejn mobilità sostenibbli.

Dwar dawn il-proposti, l-Gvern diġà beda konsultazzjoni nazzjonali mal-partijiet soċjali, inkluż il-ġimgħa li għaddiet f'laqgħa speċifika mal-Kunsill Malti għall-Iżvilupp Ekonomiku u Soċjali. Il-mod kif dan il-Gvern qed jikkonsulta ntlaqa' b'mod pożittiv u għalhekk qed inħarsu 'l quddiem lejn it-twettiq ta' dan il-pjan short-to-medium-term li huwa bbażat fuq il-prinċipju li ma jkunux in-nies li jerfgħu l-piż tal-bidliet meħtieġa.

Ninvestu fl-infrastruttura tad-dawl u l-ilma, tal-immaniġġjar tal-iskart u tat-toroq

Tul din is-sena rajna ħidma qawwija mill-Enemalta, bil-kollaborazzjoni ta' Infrastructure Malta u Transport Malta biex jissaħħu mat-82 kilometru ta' cables f'19-il lokalità. Inbeda l-proċess biex jitkompla x-xogħol fuq it-tielet fażi, bil-għan li aktar lokalitajiet jiġu msaħħa. L-isfidi nafuhom, imma bi bżulija u bi strateġija kapaċi nindirizzawhom. It-tisħiħ fl-infrastruttura tad-dawl ma jiqafx mat-tqegħid tal-cables iżda għaddej investiment kontinwu fis-substations, ċentri ta' distribuzzjoni u feeders tad-dawl, fost oħrajn.

L-istess fl-infrastruttura tal-ilma, fejn qed ninvestu fi proġetti sostenibbli u teknoloġiji ġodda li jindirizzaw l-isfidi ta' għada. Bil-pjan nazzjonali ta' implimentazzjoni b'valur ta' €310 miljuni mifrux fuq 10 snin, il-Korporazzjoni għas-Servizzi tal-Ilma qed taħdem fuq miżuri konkreti biex tissodisfa din id-domanda bi provvista ta' ilma ta' kwalità għolja, bi qbil mad-Direttivi Ewropej u b'għan ċar lejn is-sostenibbiltà fosthom il-produzzjoni tan-New Water biex inkomplu nkabbru l-produzzjoni u nwessgħu l-firxa tan-New Water u l-upgrade fin-network tad-drenaġġ.

Sur President, kwalità ta' ħajja aħjar tfisser ukoll ambjent aħjar.

Fl-immaniġġjar tal-iskart bdiet topera linja ġdida tal-ħġieġ li qed tagħti prodott finali tal-ogħla kwalità konformi mal-istandards internazzjonali. Bl-użu ta' pasteuriser, materjal li jibqa' fl-aħħar tal-proċess tal-iskart organiku, wara li minnu nkunu ġġenerajna l-enerġija, jiddawwar f'addittiv għall-ħamrija u jingħata b'xejn lill-bdiewa tagħna.

Il-WasteServ qed taħdem fuq diversi proġetti ta' skala kbira li ġew imfassla sabiex intejbu l-infrastruttura eżistenti. Fi ftit xhur oħra se tkun bdiet tinbena faċilità ġdida li se tkun qed tissepara skart goff li jidħol imħallat. Bis-saħħa ta' din il-faċilità se nkunu qed inaqqsu madwar 47,000 tunnellata ta' skart milli jispiċċa fil-miżbla u minflok se nkunu qed nirkupraw minnu materjali riċiklabbli, bħal metall u injam, biex minnhom noħolqu riżorsi ġodda.

Fost il-proġetti li qed isiru sabiex intejbu l-infrastruttura tat-toroq u nsebbħu l-lokalitajiet, din is-sena nedejna Vjal Kulħadd li hija skema ġdida ta' €10 miljuni li Infrastructure Malta qed tħaddem għat-tisbiħ tal-Kunsilli Lokali kollha. Barra minn hekk, matul l-2025, il-Gvern permezz tad-Dipartiment tax-Xogħlijiet Pubbliċi, ser ikun qiegħed ikompli jsaħħaħ ir-relazzjoni tiegħu mal-Kunsill Lokali wara din is-sena, ġie iffirmat ftehim storiku b'allokazzjoni totali ta' €10 miljuni. Fi ftit xhur diġà rajna Kunsilli Lokali li bdew proġetti importanti fil-lokalitajiet tagħhom għall-ġid tar-residenti.

Se jkunu wkoll qed jitlestew kompletament proġetti ta' rijorganizzazzjoni ta' traffiku f'Tal-Barrani, Ħal Qormi u anke Ħal Kirkop. Dan filwaqt li se nkomplu anke ntejbu l-infrastruttura tat-toroq speċjalment dawk arterjali ġewwa Għawdex.

Inħaddru l-lokalitajiet

F'sentejn biss, permezz ta' Project Green, Ambjent Malta u GreenServ ħloqna aktar minn 105,000 metru kwadru ta' spazji miftuħa. Fl-istess perjodu tħawlu 'l fuq minn 26,000 siġra. Dan ma jinkludix proġetti oħra mwettqa minn entitajiet oħra u mill-

Kunsilli Lokali nfushom. Spazji ħodor li huma aċċessibbli għal kulħadd u jħarsu s-sostenibbiltà – bħall-inklużjoni ta' ġibjun, passaġġi magħmula minn materjal naturali, tagħmir magħmul minn materjal riċiklat u użu ta' enerġija rinnovabbli fost oħrajn.

Din is-sena, Project Green intervjeniet fuq 11-il wied biex dawn l-ispazji jkunu siguri għal min jaċċessahom filwaqt li jitnaddfu għall-preservazzjoni tal-ilma tax-xita. Dan ix-xogħol jestendi wkoll fuq siti ta' Natura 2000 kif ukoll f'żoni ta' konservazzjoni. L-interventi saru f'Kemmuna, ir-Ramla l-Ħamra, il-Magħluq ta' Marsaskala, Għajn Tuffieħa u l-Park tal-Majjistral.

Din is-sena żdiedu wkoll 4 siti ġodda ta' Konservazzjoni ta' Importanza Nazzjonali.

Qed inħarsu lejn il-ftuħ ta' aktar spazji ġodda matul l-2025, inkluż f'żoni b'potenzjal għal żvilupp f'Ħal Luqa, Ħal Lija, San Ġiljan u Ħal Kirkop. 8,000 metru kwadru ta' spazji għan-nies ġol-qalba tar-raħal. Dawn jiffurmaw parti minn 19-il proġett li Project Green waħedha mistennija tiftaħ is-sena d-dieħla.

Ninvestu fis-sigurtà tiegħek f'pajjiż ġust

Kwalità ta' ħajja aħjar tiddependi wkoll fuq is-sigurtà u s-sistema tal-ġustizzja f'pajjiżna.

Is-sena d-dieħla ser ninnegozjaw ftehimiet settorjali ġodda għall-membri tal-Forzi Armati ta' Malta u dawk tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Ċivili. Kien dan il-Gvern li ta l-ewwel ftehimiet settorjali lil dawn il-ħaddiema u issa se nibnu fuqhom.

Fil-fatt, fl-aħħar xhur kien iffirmat ftehim settorjali għall-membri tal-Korp tal-Pulizija u s-sena d-dieħla ser inkomplu nsaħħu miżuri li daħħalna fl-aħħar budget u li tant intlaqgħu tajjeb. Se ntejbu l-iskema li bdejna din is-sena għal dawk li jdumu iktar minn 25 sena fis-servizz u jilħqu d-29 sena servizz.

Is-sena d-dieħla se nestendu l-Pulizija tal-Komunità mal-pajjiż kollu u se nniedu l-Police Patrol and Comunity Support Officers. B'dan il-proġett li jiffoka fuq aktar Pulizija fit-triq, bix-xogħol fuq ir-rinnovazzjoni tal-għases li ma jaqta' xejn u bil-mod kif għases li għal snin twal kienu magħluqa nbidlu f'uffiċini tal-Pulizija tal-Komunità, illum għandna l-ikbar preżenza ta' Pulizija fit-toroq.

Għas-sena d-dieħla l-mira hi li jinfetaħ ukoll it-tieni hub għall-vittmi tal-vjolenza domestika fl-Imtarfa u tibda tingħatalhom il-faċilità tal-panic alarms.

Meta l-vittmi tal-vjolenza domestika jkunu mitluba jidhru quddiem il-Qorti, ser ikun introdott servizz ta' wens li jinkludi childcare għal dawk li jkollhom it-tfal u servizz ta' carer fir-residenza għal dawk il-vittmi li għandhom responsabbilità ta' persuni anzjani u persuni b'diżabilità dipendenti fuqhom.

Irridu wkoll naslu biex f'dan il-pajjiż jibda jitħaddem il-moniteraġġ elettroniku għall-ewwel darba. Ser tkun riforma oħra kbira, fejn bil-loġistika issa kważi fis-seħħ, imiss li l-liġi tal-moniteraġġ elettroniku tgħaddi mill-istadji kollha.

Irridu li l-vittma tibqa' tħossha dejjem li saret ġustizzja magħha, fl-istess ħin li ninvestu f'sistemi moderni ta' dan it-tip u fir-rijabilitazzjoni fejn qed jitkompla wkoll il-proġett ta' half-way houses ġodda għar-rijabilitazzjoni tal-priġunieri.

Sur President,

Irridu li pajjiżna jkun mgħammar bl-aħjar mod possibbli anke meta jiffaċċja diżastru naturali. Inħatar kumitat taħt l-uffiċċju tal-Kap tas-Servizz Pubbliku li jevalwa x-xenarji rispettivi li joħorġu min-National Emergency Response Framework Programme (NERFP). B'ħidma parallela bdew jiġu identifikati n-nuqqasijiet.

Ser nibdew bi proġetti żgħar imma ta' importanza kbira, bħal Media Policy u strateġija għall-inċidenti maġġuri. Ser nibdew nirristrutturaw Boiler Wharf ġewwa l-Isla ħalli jservi biex jassigura li jkun hemm faċilitajiet adegwati biex jinżamm l-apparat meħtieġ f'każ ta' kriżi marittima. Il-ħsieb huwa li 'l quddiem ikun hemm żona għal kamra tat-taħriġ u kamra tal-kontroll tal-emerġenzi.

Pajjiż sigur irid ikun ikkumplimentat b'ġustizzja effettiva bi proċeduri effiċjenti. F'dan ir-rigward il-Gvern kompla jimplimenta riformi u jinvesti bla preċedent fil-qasam tal-ġustizzja biex inkomplu nsaħħu s-Saltna tad-Dritt u nżidu l-aċċessibilità għall-ġustizzja.

Fost ir-riformi nsemmi r-riforma ċentrali li mistennija tkun marbuta mal-Qorti tal-Familja, it-tisħiħ fl-irwol tal-Avukat tat-tfal u r-riformi fil-kumpilazzjonijiet u l-inkjesti. Dan filwaqt li nkomplu l-proċess ta' speċjalizzazzjoni, l-istess kif sar biż-żieda

fil-Maġistratura. L-ispeċjalizzazzjoni se tkun ukoll riflessa fit-twaqqif ta' Qorti Kummerċjali.

L-istess kif komplejna u se nkomplu ninvestu f'korp akbar tal-Ġudikatura, b'kundizzjonijiet li jixirqilhom, rajna li bi djalogu mal-istess membri tal-Ġudikatura, inħarsu lejn kif nistgħu nżidu l-istandards etiċi u fuq kollox il-kwalità fis-servizz mistenni miċ-ċittadini. Din il-ħidma se tkun riflessa f'emendi kostituzzjonali, li wieħed jittama li jsibu l-appoġġ mifrux ta' din il-Kamra.

Dawn ir-riformi leġiżlattivi qed ikunu kkumplimentati b'investiment, kemm fir-riżorsi umani u kif ukoll dawk infrastrutturali, inkluż dawk diġitali. Wara li kompla jiġi mmassimizzat l-ispazju fil-bini tal-Qorti, inkluż b'Awla ġdida għal ġurijiet, mistenni jibda wkoll ix-xogħol fuq it-twaqqigħ u l-kostruzzjoni tal-bini biswit il-Qorti.

Inkattru rispett u responsabbiltà fis-settur tal-kostruzzjoni u tal-propjetà

Is-settur tal-kostruzzjoni għaddej minn proċess riformattiv, mhux biss bl-aġġornament ta' liġijiet u regolamentazzjoni, imma wkoll fl-investiment f'servizzi intiżi li jkunu ta' assistenza diretta lil terzi persuni affettwati mis-settur.

Fiċ-ċentru ta' din il-ħidma hemm 2 awtoritajiet regolatorji, l-Awtorità dwar il-Bini u l-Kostruzzjoni, il-BCA u l-Awtorità dwar is-Saħħa u Sigurtà fuq il-post tax-Xogħol, l-OHSA. L-inizjattivi kkordinati bejn dawn iż-2 Awtoritajiet laħqu l-qofol tagħhom, fit-tnedija tal-Helpline 138 li jipprovdi sistema ta' 24/7 ċentralizzata

għal rapport jew ksib ta' informazzjoni relatata mal-kostruzzjoni, is-saħħa u s-sigurtà.

Fiż-żmien li ġej, din il-kollaborazzjoni se tkompli ssaħħaħ il-kordinament f'dak li għandu x'jaqsam mal-infurzar. Dan seta' jkun aktar possibbli wara li l-Parlament approva l-Att il-ġdid dwar is-Saħħa u s-Sigurtà fuq ix-Xogħol, b'deterrent aktar effettiv li se jikkontribwixxi għal kultura ta' aktar rispett u responsabbiltà.

Il-BCA, se tkompli wkoll taħdem fuq aktar servizzi li joffru għajnuna tanġibbli, kif diġà għamlet bis-servizz bla ħlas ta' avukati u periti biex jgħinu lil terzi persuni affettwati mill-kostruzzjoni. Fl-istess waqt se tkompli tvara diversi inizjattivi, fosthom l-iskema Irrinova Darek biex familji bi dħul baxx jew medju jkunu megħjuna jirrinovaw darhom b'aktar enerġija sostenibbli u effiċjenti.

L-OHSA, se tistabbilixxi ċentru f'Għawdex biex toffri servizz aktar immedjat. Dan filwaqt li se tistabbilixxi reġistru uffiċjali li jinkorpora l-esperti li jaħdmu fis-settur tas-Saħħa u s-Sigurtà, ibbażat fuq kwalifiki, u esperjenza.

Għaddejja ħidma biex tiġi fis-seħħ struttura ġdida tad-Direttorat tal-Konformità u l-Infurzar wara tibdil fil-prattiċi ta' ħidma sabiex kull uffiċjal tal-infurzar ikun responsabbli minn lokalità sħiħa, u mhux skont jekk is-sit jinsabx fiż-żona tal-iżvilupp jew barra miż-żona tal-iżvilupp (ODZ) jew fiż-żona ta' konservazzjoni urbana (UCA).

Barra minn hekk, ser nestendu għal sena oħra l-inċentivi fiskali għal propjetà isbaħ għal dawk il-persuni li qed jixtru jew ibigħu propjetà li ilha mibnija għal aktar minn 20 sena u ilha vakanti għal aktar minn 7 snin jew propjetà li tinsab f'żona ta' UCA jew propjetajiet ġodda li huma żviluppati skont kriterji approvati. L-inċentivi fiskali jinkludu l-eżenzjoni tat-taxxa tal-Capital Gains u t-taxxa tal-Boll fuq l-ewwel €750,000 tal-prezz tal-proprjetà, iffrankar ta' VAT sa massimu ta' €54,000 fuq l-ewwel €300,000 fi spejjeż ta' restawr u rfinar u għotja ta' €15,000 f'Malta u €40,000 f'Għawdex għal first time buyers ta' dawn il-propjetà. Sabiex niżguraw li l-għan aħħari ta' din il-miżura jkun qed jintlaħaq bis-sħiħ, se jsiru xi emendi legali u regolatorji intiżi sabiex inaqqsu l-abbuż u jtejbu l-operat.

Tisħiħ tal-Awtorità tal-Artijiet

Il-Gvern jara l-ħtieġa li jsir tiġdid fil-mod kif jiġu reġistrati t-titoli tal-propjetajiet. Għal dan il-għan ser inkunu qed nimbarkaw fuq proċess ta' tisħiħ tar-reġistru tal-artijiet kemm permezz ta' tiġdid leġiżlattiv kif ukoll dak amministrattiv.

Ser tkun ukoll qed titnieda skema biex ċnus temporanji ta' propjetajiet ikunu jistgħu jiġu mifdija. Din l-iskema ser twessa' l-eliġibilità fuq skemi preżenti u passati filwaqt li ser jiġu introdotti kriterji biex il-fidi ta' ċnus isir b'aktar faċilità u aktar propjetajiet b'użu residenzjali jsiru freehold.

It-tisħiħ fil-qafas legali li jirregola l-istruttura amministrattiva tal-Uffiċċju Konġunt u li daħal fis-seħħ ftit tal-ġimgħat ilu huwa intiż biex isaħħaħ il-ħidma ta' dan l-istess Uffiċċju. L-għan huwa li tiżdied l-effiċjenza fil-proċess ta' reġistrazzjoni ta'

artijiet u propjetajiet mgħoddija lill-Gvern mingħand entitajiet Ekkleżjastiċi.

Din il-ħidma ser twassal biex jiġi konkluż proċess li nbeda aktar minn 30 sena ilu u li l-propjetajiet li nkisbu bi ftehim bejn il-Gvern u s-Santa Sede fl-1991 jingħaddu taħt ir-responsabbiltà u l-amministrazzjoni tal-Awtorità tal-Artijiet.

Insaħħu d-drittijiet ċivili, l-ugwaljanza u d-djalogu

Sur President, fil-qasam tad-drittijiet ċivili u l-ugwaljanza dan il-Gvern għandu track record li jista' jiftaħar bih għaliex huwa mudell għal bosta pajjiżi.

Malta għamlet avvanzi kbar f'dan il-qasam hekk li għad-9 sena kklassifikat fl-ewwel post fir-Rainbow Map Ewropea dwar id-drittijiet tal-persuni LGBTIQ+. Is-sena d-dieħla ser jibda l-proċess għar-rinnovar ta' post tal-Gvern fil-Belt biex iservi ta' hub sabiex jipprovdi diversi servizzi psikosoċjali għal membri tal-komunità LGBTIQ+ u l-familji tagħhom.

Ser inkomplu naħdmu biex inwettqu proposta oħra tal-Manifest Elettorali li tneħħi l-inġustizzja li nisa Maltin ikollhom iħallsu taxxa fuq prodotti sanitarji li huma essenzjali għal saħħithom. Wara li s-sena l-oħra allokajna €0.5 miljun biex nibdew nipprovdu dawn il-prodotti fl-iskejjel bħala proġett pilota, issa ser neliminaw it-taxxa fuq il-prodotti sanitarji billi nnaqsu r-rata tal-VAT fuq dawn il-prodotti essenzjali għal 0%. Dan it-tnaqqis fit-taxxa se japplika wkoll għal aċċessorji mediċi għan-nisa relatati mal-fejqan tal-marda tal-kanċer.

Dan il-budget ser ikompli jsaħħaħ ir-riformi li qegħdin jagħmlu differenza bit-twettiq tal-Istrateġija Nazzjonali u l-Pjan ta' Azzjoni għall-Ugwaljanza kontra l-vjolenza abbażi tal-ġeneru u l-vjolenza domestika, u l-Istrateġija kontra t-Traffikar tal-Bnedmin.

Irridu nsaħħu wkoll id-djalogu soċjali billi d-diskussjoni f'pajjiżna mhux biss tkun waħda attiva u dinamika, imma li tkun xprunata u bbażata fuq riċerka. Għalhekk ser inkunu qegħdin inwaqqfu aġenzija dwar konsultazzjoni pubblika u riċerka li tolqot l-imsieħba soċjali. Din l-Aġenzija ser tkun responsabbli li tikkoordina, tmexxi u tiffaċilita r-riċerka speċjalment fuq temi li jkunu qegħdin jiġu diskussi fuq livell Ewropew. Se naraw ukoll li jinħatar Kap Eżekuttiv biex l-amministrazzjoni tal-Kunsill Malti għall-Iżvilupp Ekonomiku u Soċjali (l-MCESD) titmexxa b'mod aktar effettiv.

Ninvestu fl-arti, il-kultura u l-wirt nazzjonali tagħna

L-arti u l-kultura, mhux biss isebbħu pajjiż, mhux biss jindukraw il-wirt nazzjonali tagħna, iżda joħolqu ġid ekonomiku li minnu jgawdu n-nies u l-lokalitajiet tagħna.

Se nsemmi ftit, mill-ħafna, xogħlijiet li twettqu u nagħti ħarsa ħafifa lejn dak li se jitwettaq fl-2025.

Insemmi l-Biennale tal-Arti ta' Venezja u l-Biennale tad-Disinn ta' Londra, il-kisba importanti fejn il-Festa Maltija ġiet rikonoxxuta bħala patrimonju ħaj tal-UNESCO, il-Culture Pass, il-unit ġdid li jiffoka fuq il-Belt Valletta bħala Patrimonju Dinji tal-UNESCO, il-

fond għall-proġetti ta' restawr ta' wirt kulturali mobbli fil-knejjes u restawr tas-swar, u l-fortifikazzjonijiet ġewwa l-Kottonera.

Dalwaqt ser jingħata bidu għax-xogħol ta' konsolidazzjoni strutturali u konservazzjoni tal-akwedotti li qegħdin fit-triq li mir-Rabat, Għawdex tieħu għal Ta' Pinu u se jsiru interventi ta' emerġenza f'Għar Gerduf. Barra minn hekk, permezz ta' EkoGħawdex, il-Gvern b'kollaborazzjoni mal-Kunsilli Lokali nieda wkoll skemi ta' restawr ta' postijiet u niċeċ ta' valur storiku jew artistiku fl-irħula Għawdxin.

Barra minn hekk, bl-iskop li nkomplu nsaħħu l-Karnival f'Għawdex bħala attività kulturali li tiġbed udjenza minn Għawdex, Malta u barra minn xtutna, reġgħet tnediet skema li permezz tagħha ser ngħinu finanzjarjament lil individwi/organizzazzjonijiet biex jikru fond li jkun jista' jintuża sabiex fih jinbnew il-karrijiet u l-maskri grotteski.

Se tibda l-ewwel fażi tal-proġett tal-Culture Hub fil-Marsa, waħda mill-wegħdiet il-kbar tal-Manifest Elettorali, b'allokazzjoni ta' €15-il miljun minn Fondi Ewropej.

Għas-sena d-dieħla, l-allokazzjoni finanzjarja lil Creative Malta se tiżdied għal €2 miljuni sabiex inkunu ta' sapport għal produtturi tal-films lokali u b'hekk nippromwovu l-industrija tal-films Maltin.

Ser ikompli l-investiment fl-Aġenzija Nazzjonali Ġdida għall-Arti tal-Ispettaklu filwaqt li se jiġi mtejjeb il-PBS permezz tal-bini ta' studjo kbir u modern fuq is-sit ta' Malex House, u r-rinnovazzjoni ta' Television House.

Se jsiru aktar proġetti ta' restawr f'Villa Portelli, Villa Guardamangia, il-Palazz tal-Inkwiżitur, il-Katakombi ta' San Pawl, u t-Teatru Manoel, filwaqt li jibdew numru ta' proġetti li jsaħħu l-wirt kulturali permezz tal-Iskema tar-Restawr.

Is-sena d-dieħla se jitkompla wkoll ix-xogħol fuq il-bini tal-Mużew ta' Għawdex li ser ikun mużew interattiv li jiġbor taħt saqaf wieħed xogħlijiet artistiċi ta' din il-gżira.

Insaħħu r-relazzjonijiet internazzjonali

Nistgħu ngħidu li din is-sena hija sena storika li tagħti ġieħ qawwi lis-60 sena ta' Malta Indipendenti u 50 sena ta' Malta Repubblika.

Is-servizz diplomatiku Malti wera ħila kbira billi matul din is-sena Malta serviet bħala Membru Elett fil-Kunsill tas-Sigurtà tan-Nazzjonijiet Magħquda, kif ukoll għall-ewwel darba fl-istorja, Malta qed isservi bħala President tal-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Paċi fl-Ewropa (l-OSCE).

Wara li f'Ġunju 2022 Malta ġiet eletta bħala membru mhux permanenti fil-Kunsill tas-Sigurtà tan-Nazzjonijiet Magħquda għall-perjodu 2023-2024, il-ħidma ta' pajjiżna fuq dan il-Kunsill kompliet titwettaq tul din is-sena. Il-ħidma hija ffukata fuq 3 prinċipji importanti: is-sigurtà, is-sostenibbiltà u s-solidarjetà.

Malta issa qed tħares 'il quddiem biex tilqa' l-Ministri tal-Affarijiet Barranin tal-pajjiżi l-oħra kollha fi ħdan l-OSCE f'Summit tal-Ministri li se jkun jimmarka l-akbar konferenza internazzjonali li

qatt ittellgħet f'pajjiżna. Dan is-summit se jsir f'Malta bejn l-4 u s-6 ta' Diċembru li ġej.

Bejn Mejju u Novembru tas-sena d-dieħla, Malta se tkun qed tippresiedi l-Kunsill tal-Ewropa fi Strasburgu. Hawnhekk pajjiżna mistenni jkun qed jippresjedi l-Kumitat tal-Ministri li huwa magħmul mill-Ministri tal-Affarijiet Barranin tal-Istati Membri.

Dan kollu, Sur President, jixhed il-fiduċja li jgawdi pajjiżna minn madwar id-dinja kollha. Dan huwa ċertifikat b'saħħtu kif Malta mhux biss kapaċi tmexxi lil niesha, iżda kapaċi tieħu t-tmexxija ta' organizzazzjonijiet internazzjonali u bis-saħħa ta' hekk tikteb ġrajjiet ġodda li jagħtu ġieħ lil art twelidna.

Konklużjoni

Sur President,

F'dawn l-aħħar budgets tajna ħafna lill-pajjiż.

Fi żminijiet iebsa, dan il-Gvern kien hemm għalik.

Fi żminijiet iebsa, m'għamilniex kif għamel ħaddieħor u sallabna poplu.

Is-suċċess ekonomiku tal-aħħar 10 snin ħalla ħafna riżultati:

- Ta opportunitajiet lil min irid jibda negozju
- Il-qgħad hu xi ħaġa tal-passat
- Ilħaqna l-ogħla rata ta' nisa jaħdmu
- Offra impjieg u dinjità lil persuni b'diżabilità
- Sal-aħħar ta' din il-leġiżlatura nkunu l-pajjiż bl-ogħla persentaġġ ta' nies jaħdmu fl-Unjoni Ewropea

Iżda dan ma jfissirx li għandna nieħdu l-ekonomija tagħna for granted. Dawk il-pajjiżi li ma jifhmux il-kumplessitajiet tal-isfidi quddiemhom, se jiffaċċjaw konsegwenzi fil-futur tagħhom.

Rajna x'ġara f'pajjiżi oħra Ewropej li tefgħu l-piż fuq nieshom.

Illum id-dell tar-riċessjoni u l-awsterità ġie fuqhom.

Rajna x'ġara fir-Renju Unit. Brexit kellu l-għan li jnaqqas il-migrazzjoni ekonomika. Illum żdiedet b'iktar mid-doppju minn qabel Brexit.

Rajna x'ġara fl-Ewropa li qed titlef it-tiġrija mal-ekonomija Ċiniża u dik Amerikana.

Id-destin jibqa' f'idejna biss, jekk nieħdu d-deċiżjonijiet it-tajba.

Rajna x'ġara f'pajjiżi bħall-Greċja.

Il-biża' ta' kull Ministru tal-Finanzi.

Jiġi Brussell u jgħidlek aqta' l-mediċina b'xejn lill-anzjani.

Jiġi Brussell u jgħidlek aqta' s-saħħa b'xejn.

Jiġi Brussell u jgħidlek aqta', aqta' u aqta' għax ma kontux bil-għaqal.

L-iktar li qatt konna viċin dan il-punt kien fi żmien ħaddieħor. Huma kienu l-Gvern tal-awsterità.

Dan il-Gvern garanzija ta' serħan il-moħħ fit-tmexxija tal-finanzi tal-pajjiż.

Dan huwa Gvern li jiġi quddiemek u jgħidlek li l-għalliema tat-tfal tagħna tajnihom l-ikbar żieda fl-istorja.

Dan huwa Gvern li jiġi quddiemek u jgħidlek li l-infermiera tagħna tajnihom żidiet sostanzjali.

Dan il-Gvern jiġi quddiemek bi tnaqqis fit-taxxa u żieda oħra fil-pensjonijiet.

Għalhekk irridu nkunu sodi. Għalhekk irridu nuru viżjoni u perseveranza.

Il-futur ma jistenna lil ħadd. U ejja ma naħsbux li se jistenna lilna.

Din it-tikka ta' pajjiż f'nofs dan il-baħar huwa miraklu ekonomiku.

Tħallu lil ħadd ineħħihilkom minn moħħkom.

Il-Perit Mintoff kien jgħid: "Malta trid titgħallem tieqaf fuq saqajha".

Waqfet fuq saqajha, u telqet tiġri.

Dan pajjiż rebbieħ.

Dan pajjiż ħieles.

U biex jibqa' ħieles irid jibqa' joħloq il-ġid.

Hija cliche li tgħid m'aħniex perfetti.

Jiena ngħid kellna nagħmlu aħjar.

Imma issa rridu nħarsu 'l quddiem.

Flimkien. Magħqudin. Poplu wieħed.

Il-futur ta' għada jitlob riċetta differenti minn tal-passat.

Jitlob riċetta ta' kwalità u mhux ta' numri.

Għalhekk issa wasal iż-żmien li nagħlqu dan il-kapitlu.

Kapitlu li tana r-riżultati, iżda li llum, minn għada stess huwa destinat għal passat.

In-nies iriduna nħarsu lejn il-futur.

B'kuraġġ.

B'reżiljenza.

Għaliex kull min iddubita fil-kapaċità ta' dan il-pajjiż dejjem tilef.

Jiena nemmen f'Malta.

Jiena nemmen fil-poplu tagħna.

Jiena nemmen f'pajjiżi.

Issa wasal il-waqt li nibdew il-vjaġġ li jmiss.

Vjaġġ li għandu jwassalna sabiex nagħmlu l-qabża li jmiss għal żvilupp ekonomiku aħjar.

Hemm bżonn li nibnu l-pajjiż ta' għada.

Il-futur jibda hawn.

Jien irrid nara:

Pajjiż li joffri serenità.

Pajjiż isbaħ.

Pajjiż modern.

Pajjiż li joffri futur aħjar lill-uliedna.

Pajjiż li joffri opportunitajiet u ħajja aħjar liż-żgħażagħ.

Pajjiż li joffri serħan il-moħħ lill-anzjani tagħna.

Pajjiż ta' kwalità.

STATEMENT A

DĦUL 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

SORS		ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
DĦUL MIT-TAXXI						
Diretti -	Taxxa tad-Dħul	2,542,000,000	2,763,000,000	221,000,000	-	Mistenni dħul akbar sal-aħħar tas-sena meta mqabbel ma' dak previst waqt il-preparazzjoni tal-baġit u kif jidher ma' dak rivedut.
	Sigurtà Soċjali	1,530,000,000	1,531,000,000	1,000,000	-	B'riżultat tal-qagħda ekonomika mistenni jimmaterjalizza dħul akbar taħt il-kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali.
Indiretti -	Dwana u Sisa	333,200,000	320,075,000	-	13,125,000	Dħul anqas mistenni sal-aħħar tas-sena, meta mqabbel ma' dak previst waqt il-preparazzjoni tal-baġit u kif jidher ma' dak rivedut bhala rizultat ta' dħul anqas prinċipalment taħt *Import Duty - Ad Valorem, Petroleum, Cement* u *Construction components and Other Fixtures* .
	Liċenzji, Taxxi u Multi	392,775,000	430,000,000	37,225,000	-	Mistenni dħul akbar sal-aħħar tas-sena, taħt *Duty on Documents,* mit-taxxa ta' reġistrazzjoni tal-vetturi u *Annual circulation licence fees* . Madanakollu, dħul anqas huwa mistenni taħt *Gaming Taxes* .
	Taxxa fuq il-Valur Miżjud	1,454,000,000	1,486,000,000	32,000,000	-	B'riżultat tal-qagħda ekonomika, mistenni dħul akbar sal-aħħar tas-sena, meta mqabbel ma' dak previst waqt il-preparazzjoni tal-baġit u kif jidher ma' dak rivedut.
DĦUL TOTALI MINN DĦUL MIT-TAXXI		**6,251,975,000**	**6,530,075,000**	**278,100,000**		

STATEMENT A

DĦUL 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

SORS	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
DĦUL IEĦOR					
Drittijiet ta' Uffiċċju	106,914,667	114,026,994	7,112,327	-	Mistenni dħul nett akbar sal-aħħar tas-sena meta mqabbel ma' dak previst waqt il-preparazzjoni tal-baġit u kif jidher ma' dak rivedut bhala riżultat ta' dħul ogħla taħt *Granting of Citizenship for Exceptional Services* u *Residency Malta Agency.* Madankollu, dħul anqas huwa mistenni taħt *Attestations, Certificates, Permits, Environmental Contribution, Infrastructure Fees* u *Concession Fees.*
Bejgħ	87,563,000	95,563,000	8,000,000	-	Mistenni dħul akbar sal-aħħar tas-sena prinċipalment taħt *Homes/Institutions for the Elderly.*
Ħlas lura lid-Dipartimenti	4,683,000	4,683,000	-	-	
Bank Ċentrali ta' Malta	15,000,000		-	15,000,000	Mħux mistennija trasferimenti sal-aħħar tas-sena mill-Bank Ċentrali ta' Malta.
Kera	34,000,000	30,660,000	-	3,340,000	Mistenni dħul anqas sal-aħħar tas-sena taħt *Rent of Non-Residential Tenements* u kirjiet kummerċjali.

STATEMENT A

DĦUL 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

SORS	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
DĦUL IEĦOR (ikompli)					
Profitti minn Investimenti	61,750,000	62,497,199	747,199	-	L-istima riveduta għas-sena tirrifletti id-dħul mistenni minn *Dividends* fil-Fond Konsolidat.
Interessi fuq self mogħti mill-Gvern	276,000	1,006,000	730,000	-	Mistenni dħul akbar mill-interessi fuq self lir-Repubblika Ellenika.
Għotjiet Barranin	182,570,000	338,178,000	155,608,000	-	Id-differenza fid-dħul għal din is-sena ġejja mir-rimborż mill-Unjoni Ewropea taħt il-programmi varji.
Dħul Mixxellanju	11,556,000	11,556,000	-	-	
DĦUL TOTALI MINN DĦUL IEĦOR	**504,312,667**	**658,170,193**	**153,857,526**		
DĦUL TOTALI	**6,756,287,667**	**7,188,245,193**	**431,957,526**		

STATEMENT A

DĦUL 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

SORS	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
DĦUL MHUX ORDINARJU					
Self Lokali	1,700,000,000	1,700,000,000	-	-	
Ħlas lura ta' self mogħti mill-Gvern	2,784,000	2,784,000	-	-	
Dħul minn bejgħ ta' ishma	889,000	0	-	889,000	Għas-sena 2024 jirrizulta li dħul minn bejgħ ta' ishma mhux dovut.
DĦUL TOTALI MINN DĦUL MHUX ORDINARJU	**1,703,673,000**	**1,702,784,000**		**889,000**	
DĦUL GLOBALI	**8,459,960,667**	**8,891,029,193**	**431,068,526**		

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
1 Uffiċċju tal-President	5,477,000	5,307,000	-	170,000	Mistenni li jkun hemm anqas infiq fil-*Personal Emoluments* .
2 Kamra tad-Deputati	12,520,000	12,520,000	-	-	
3 Uffiċċju tal-Ombudsman	1,486,000	1,486,000	-	-	
4 Uffiċċju Nazzjonali tal-Verifika	4,000,000	4,000,000	-	-	
5 Kummissarju għall-Istandards fil-Ħajja Pubblika	450,000	450,000	-	-	
6 Uffiċċju tal-Prim Ministru	59,430,000	56,536,000	-	2,894,000	Mistenni inqas infiq taħt il-kategorija tal-*Contributions to Government Entities* prinċipalment riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
7 Informazzjoni	1,525,000	1,578,000	53,000	-	
8 Stamperija tal-Gvern	1,975,000	1,995,000	20,000	-	

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
9 Uffiċċju Elettorali	9,361,000	12,454,000	3,093,000	-	Spiża ogħla mistennija taħt il-kategorija tal-*Programmes and Initiatives* (*Electoral Commission Activities*).
10 Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku	817,000	863,000	46,000	-	
11 Xogħol u Relazzjonijiet Industrijali	2,236,000	2,435,000	199,000	-	Spiża ogħla mistennija li tkun irreġistrata taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* (*Allowances*) sal-aħħar tas-sena.
12 Ministeru għas-Saħħa	1,016,271,000	1,042,245,000	25,974,000	-	Spiża ogħla mistennija taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* (*Allowances*), li se tkun ikkumpensata bi spiża inqas taħt is-*Salaries and Wages.* Spiża ogħla mistennija ukoll taħt il-kategorija *Operational and Maintenance Expenses* (*Transport* u *Contractual Services*) minħabba spejjez ogħla f'dawn l-oqsma.
13 Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali	70,719,000	81,236,000	10,517,000	-	Spiża ogħla mistennija taħt il-kategorija *Personal Emoluments* (*Salaries and Wages* u *Allowances*) kif ukoll dik tal-*Programmes and Initiatives* (*Festival Internazzjonali tal-Kanzunetta Maltija*, *Public Service Obligation - PBS Ltd*, *National Celebrations Foundation* kif ukoll *Malta Biennale*). Spiża ogħla mistennija wkoll taħt il-kategorija tal-*Contributions to Government Entities* (*National Agency for Performing Arts*).

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
14 Gvern Lokali	61,489,000	63,135,000	1,646,000	-	Spiża ogħla mistennija fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives* (*Allocation to Regional Committees*) biex tkopri spejjez f'dan il-qasam.
15 Ministeru għall-Affarijiet Barranin u Ewropej u l-Kummerċ	58,616,000	68,327,000	9,711,000	-	Spiża ogħla hija mistennija fil-kategorija tal-*Personal Emoluments (Allowances),* fil-kategorija tal-*Operational and Maintenance Expenses* (*Rent, Travel u International Memberships*) u fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives (Organisations for Security and Co-operation in Europe)* .
16 Ministeru għall-Politika Soċjali u d-Drittijiet tat-Tfal	67,821,000	75,042,000	7,221,000	-	Fondi supplimentari huma meħtiega sal-aħħar tas-sena taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* (*Allowances*) u tal-*Contributions to Government Entities* (*Foundation for Social Welfare Services*) li parti minnha tkun ikkumpensata minn nuqqas ta' spiża taħt *Welfare Committee* fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives* riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
17 Politika Soċjali	518,989,000	518,966,000	-	23,000	
18 Benefiċċji tas-Sigurtà Soċjali	1,492,355,000	1,492,355,000	-	-	
19 Pensjonijiet	104,225,000	108,225,000	4,000,000	-	Antiċipata żieda f'l-ispiża li ġejja mill-pensjoni intitolata li ex-ħaddiema.

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
20 Ministeru għall-Agrikoltura, is-Sajd u d-Drittijiet tal-Annimali	74,933,000	78,589,000	3,656,000	-	Fondi supplimentari huma meħtieġa taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* (*Salaries and Wages and Allowances)* kif ukoll taħt il-kategorija tal-*Operational and Maintenance Expenses* (*Repair and Upkeep and Contractual Services).*
21 Ministeru għall-Akkomodazzjoni Soċjali u Affordabbli	48,784,000	50,613,000	1,829,000	-	Mistennija nefqa akbar taħt il-kategoriji tal-*Personal Emoluments* u *Operational and Maintenance Expenses,* kif ukoll taħt *Housing Programmes* fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives.*
22 Ministeru għall-Ekonomija, il-Fondi Ewropej u l-Artijiet	59,900,000	89,194,000	29,294,000	-	Żieda fl-ispiża taħt dan il-Vot hija riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
23 Kummerċ	2,026,000	1,985,000	-	41,000	
24 Ministeru għall-Inklużjoni, il-Volontarjat u d-Drittijiet tal-Konsumatur	63,040,000	55,435,000	-	7,605,000	Nefqa anqas mistennija taħt il-kategoriji tal-*Programmes and Initiatives* u *Contributions to Government Entities* riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
25 Ministru għat-Trasport, l-Infrastruttura u l-Proġetti Kapitali	124,221,000	130,502,000	6,281,000	-	Qed tiġi mbassra nefqa akbar taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments*, b'mod partikolari taħt *Salaries and Wages* u *Allowances*. Spiża ogħla mistennija wkoll taħt l-*Operational and Maintenance Expenses* (*Contractual Services* u *Professional Services*) u taħt il-kategorija tal-*Programmes and Initiatives (Shore to Ship Supply, Public Service Obligations* u *Tal-Linja Card)*. Parti minnha se tkun ikkumpensata minn infiq anqas fil-kategorija tal-*Contributions to Government Entities,* wara li xi entitajiet ġew trasferiti għall-Ministeri oħra, riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
26 Ministeru għal Għawdex	64,187,000	66,741,000	2,554,000	-	L-ispiża relatata mal-*Personal Emoluments (Salaries and wages u Allawances)* mistennija tkun iżjed minn dik oriġinali. Spiża ogħla mistennija taħt il-kategorija tal-Programmi u Inizjativi *(Environment and Planning Review Tribunal)* li daħlet fis-seħħ riżultat ta' tibdil fid-dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT		ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
27	Ministeru għall-Intern, is-Sigurtà, ir-Riformi u l-Ugwaljanza	75,530,000	142,479,000	66,949,000	-	Aktar fondi huma meħtieġa taħt il-Kategorija tal-*Operational and Maintenance Expenses* speċjalment taħt *Incidental Expenses*, kif ukoll fil-kategoriji ta' *Programmes and Initiatives* u *Contributions to Government Entities,* li gew trasferiti minn Ministeru ieħor. Parti minnha se tkun ikkumpensata minn spiża anqas taħt *Salaries and Wages* u programmi u entitajiet relatati mar-Riformi u l-Ugwaljanza, li ġew trasferiti lejn Ministeru ieħor, wara t-tibdil fid-dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
28	Forzi Armati ta' Malta	77,225,000	80,288,000	3,063,000	-	L-ispiża taħt *Salaries and Wages* u *Allowances* mistennija tkun aktar mill-istima oriġinali, skont il-bżonnijiet attwali.
29	Pulizija	100,126,000	103,864,000	3,738,000	-	Qed tiġi mbassra nefqa akbar taħt *Allowances* u *Overtime*. Din se tigi parzjalment ikkumpensata b'nefqa anqas taħt *Salaries and Wages.*
30	Probation and Parole	1,542,000	1,548,000	6,000	-	

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
31 Protezzjoni Ċivili	11,886,000	13,144,000	1,258,000	-	Mistenni li jkun hemm żieda fil-kategorija tal-*Personal Emoluments (Salaries and Wages, Social Security Contributions* u *Overtime*) u taħt il-kategorija tal-*Operations and Maintenance Expenses* (*Materials and Supplies* u *Transport*).
32 Ministeru għat-Turiżmu	148,492,000	156,827,000	8,335,000	-	Mistenni li jkun hemm żieda fil-fondi għall-*Personal Emoluments* (*Salaries and Wages* u *Allowances*), l-kategoriji tal-*Operations and Maintenance Expenses (Contractual Services)* u fil-*Contributions to Government Entities* (*Malta Film Commission*).
33 Ministeru għall-Ambjent, l-Enerġija u l-Intrapriża	578,604,000	409,484,000	-	169,120,000	Nefqa anqas mistennija taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* taħt *Salaries and Wages*, *Social Security Contributions* u *Allowances*, kif ukoll taħt l-*Energy Support Measures* fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives*, skont il-bżonnijiet attwali.
34 Ambjent Malta	17,829,000	18,383,000	554,000	-	Qed tiġi mbassra żieda fin-nefqa taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments (Salaries and Wages)* sal-aħħar tas-sena.

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
35 Ministeru għall-Finanzi u x-Xogħol	319,662,000	313,613,000	-	6,049,000	Spiża mnaqqsa mistennija taħt il-kategorija tal-*Programmes and Initiatives*, li tirriżulta mit-tibdil fir-responsabbiltajiet tal-Ministeri li saret aktar kmieni din is-sena.
36 Politika Ekonomika	2,108,000	2,053,000	-	55,000	
37 It-Teżor	46,765,000	59,703,000	12,938,000	-	Spiża ogħla mistennija taħt il-*Personal Emoluments* li rriżultat miż-żieda f' allowances, kif ukoll fil-*Programmes and Initiatives* (*Expenses linked to the issuance of Malta Government Stocks*) li parti minnha tkun ikkumpensata bi spiża anqas fil-*Compensation Payment by Government,* li ġiet trasferita taħt Ministeru ieħor.
38 Ħlasijiet fuq Self	795,560,000	786,560,000	-	9,000,000	L-ispiża taħt l-item *Local Borrowing - Interest (MGS)* mistennija tkun anqas mill-istima oriġinali.
39 Amministrazzjoni tat-Taxxa u d-Dwana ta' Malta	48,129,000	52,812,000	4,683,000	-	Spiża ogħla mistennija taħt il-kategorija tal-*Operational and Maintenance Expenses* (*Contractual Services u Professional Services*).

STATEMENT B

NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
40 Kuntratti	3,518,000	3,183,000	-	335,000	Spiża anqas mistennija taħt il-*Personal Emoluments* (*Salaries and Wages* u *Social Security Contributions*).
41 Ministeru għall-Edukazzjoni, l-Isport, iż-Żgħażagħ, ir-Riċerka u l-Innovazzjoni	418,316,000	460,523,000	42,207,000	-	Żieda fl-ispiża taħt il-kategorija tal-*Programmes and Initiatives* minħabba żieda fl-allokazzjoni tal-Iskejjel tal-Knisja biex tagħmel tajjeb għar-reviżjonijiet li saru bħala riżultat tal-ftehim settorali tal-edukazzjoni mal-Gvern.
42 Edukazzjoni	429,303,000	495,357,000	66,054,000	-	Żieda fl-ispiża taħt il-kategorija tal-*Personal Emoluments* minħabba l-arretrati tal-2023, kif ukoll tas-sena kurrenti, riżultat tal-ftehim settorali tal-edukazzjoni mal-Gvern.
43 Ministeru għax-Xogħlijiet Pubbliċi u l-Ippjanar	41,472,000	46,258,000	4,786,000	-	Żieda hija mistennija prinċipalment fl-*Allowances* u fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives* (*Maintenance of the Ta' Qali National Park* u *Charges on Property Transferred from the Church)* u fil-*Contributions to Government Entities (Lands Authority* u *Land Registration Agency)* minħabba li xi responsabbiltajiet ġew trasferiti minn Ministeru ieħor, wara t-tibdil fid-dekasteri Ministerjali li sar aktar kmieni din is-sena. Parti minnha se tkun ikkumpensata minn spiża anqas fis-*Salaries and Wages,* kif ukoll minħabba li xi programmi u entitajiet gew trasferiti għall-Ministeri oħra.

STATEMENT B
NEFQA RIKORRENTI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
44 Ministeru għall-Ġustizzja	50,674,000	66,164,000	15,490,000	-	Spiża ogħla mistennija fil-kategoriji tal-Personal Emoluments (*Allowances*), Operational and Maintenance Expenses (*Professional Services*) kif ukoll żieda fil-*Building and Construction Initiatives* taħt il-kategorija tal-Programmes and Initiatives. Barra minn hekk, mistennija żieda fl-infiq fil-kategorija tal-Contributions to Government Entities (*Building and Construction Authority* u *Occupational Health and Safety Authority*). Dawn tal-aħħar ġew trasferiti minn Ministeru ieħor, riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
45 Ministeru għall-Anzjanità Attiva	274,222,000	293,448,000	19,226,000	-	Nefqa akbar hija mistennija fil-kategorija tal-*Personal Emoluments (Allowances* u *Overtime)*, taħt il-kategorija *Operational and Maintenance Expenses* (*Contrac Services*), kif ukoll żieda fil-*Home Care/Help Services Scheme* fil-kategorija tal-*Programmes and Initiatives.* Fondi gew allokati taħt l-Welfare Committee li ġie trasferit minn Ministeru ieħor riżultat ta' tibdil f' dekasteri Ministerjali aktar kmieni din is-sena.
NEFQA RIKORRENTI TOTALI U ĦLASIJIET FUQ SELF	**7,367,816,000**	**7,527,905,000**	**160,089,000**	**-**	

STATEMENT Ċ

NEFQA KAPITALI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	- €	RIMARKI
I Uffiċċju tal-President	521,000	521,000	-	-	
II Kamra tad-Deputati	781,000	781,000	-	-	
III Uffiċċju tal-Prim Ministru	43,117,000	50,787,000	7,670,000	-	Hija antiċipata spiża akbar taħt il-Fondi Strutturali 2014-2020 (*Ministry*). Mistennija spiża anqas taħt *National Recovery and Resilience Plan.*
IV Ministeru għas-Saħħa	81,250,000	70,284,000	-	10,966,000	Spiża anqas hija antiċipata taħt il-Fondi Strutturali 2014-2020, *National Recovery and Resilience Plan, Institutional Health Care* u *Property, Plant and Equipment* (*Health Care Services*).
V Ministeru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali	41,070,000	57,100,000	16,030,000	-	Mistennija żieda fil-fondi prinċipalment taħt il-Fondi Strutturali 2014-2020 u (*Ministry*) *Culture and the Arts* .
VI Ministeru għall-Affarijiet Barranin u Ewropej u l-Kummerċ	7,183,000	5,183,000	-	2,000,000	Mistennija spiża anqas taħt il-*Property, Plant and Equipment.*
VII Ministeru għall-Politika Soċjali u d-Drittijiet tat-Tfal	4,885,000	7,052,000	2,167,000	-	Hija antiċipata spiża aktar prinċipalment taħt *ICT - Software* u taħt *il-Property, Plant and Equipment (FSWS).*

STATEMENT Ċ
NEFQA KAPITALI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

	VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	- €	RIMARKI
VIII	Ministeru għall-Agrikoltura, is-Sajd u d-Drittijiet tal-Annimali	39,436,000	44,264,000	4,828,000	-	Mistennija spiża akbar taħt *Property, Plant and Equipment* (Affarijiet Rurali), *European Agricultural Guarantee Fund 2021-2027* u *European Agricultural Fund for Rural Development 2014-2020*. Mistennija spiża inqas taħt *European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund 2021-2027* u *Development of Control Hub*.
IX	Ministeru għall-Akkomodazzjoni Soċjali u Affordabbli	233,000	733,000	500,000	-	Hija antiċipata spiża akbar taħt l-Fondi Strutturali 2014-2020.
X	Ministeru għall-Ekonomija, il-Fondi Ewropej u l-Artijiet	63,030,000	173,033,000	110,003,000	-	Spiża akbar hija mistennija taħt l-INDIS Malta-*Infrastructural Investment Programme, Malta Enterprise-Investment Incentives* u *EU Funds*. Bħala riżultat ta' tibdil fil-ministeri, l-ispiża relatata mal-Awtorita' tal-Artijiet u l-Aġenzija għar-Reġistrazzjoni tal-Artijiet kienet trasferita fuq ministeru ieħor.
XI	Ministeru għall-Inklużjoni, il-Volontarjat u d-Drittijiet tal-Konsumatur	4,596,000	4,359,000	-	237,000	
XII	Ministru għat-Trasport, l-Infrastruttura u l-Proġetti Kapitali	143,134,000	201,017,000	57,883,000	-	In-nefqa mistennija tkun akbar taħt il-proġetti relatati mat-toroq u l-proġetti tal-EU prinċiparjament il-*Cohesion Fund 2014-2020 Programme*, *National Recovery and Resilience Plan*, *Just Transition Fund 2021 - 2027*, u l-*Cohesion Fund 2021 - 2027*. Nefqa nqas mistennija taħt il-proġett relatat mar-riġenerazzjoni tal-Port il-Kbir u l-Kumpless tar-Rugby f'Kordin minħabba li dawn ġew trasferuti taħt Ministeru ieħor.

STATEMENT Ċ

NEFQA KAPITALI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

	VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	- €	RIMARKI
XIII	Ministeru għal Għawdex	19,953,000	20,531,000	578,000	-	Mistennija spiża netta akbar relatata mal-proġetti tal-*Eco Gozo* .
XIV	Ministeru għall-Intern, is-Sigurtà, ir-Riformi u l-Ugwaljanza	50,330,000	59,452,000	9,122,000	-	Minkejja li mistennija spiża akbar relatata ma' *Property, Plant and Equipment* tal-Ministeru, Pulizija, Protezzjoni Ċivili u *ICT-Support* , in-nefqa mistennija tkun anqas taħt *Property, Plant and Equipment* (AFM).
XV	Ministeru għat-Turiżmu	44,571,000	46,247,000	1,676,000	-	Żieda netta fl-ispiża hija mistennija taħt *Charging Pillars for Public Sector Electric Fleet* u taħt *Property, Plant and Equipment (Cleansing and Maintenance Division).*
XVI	Ministeru għall-Ambjent, l-Enerġija u l-Intrapriża	213,251,000	207,727,000	-	5,524,000	Minkejja li mistennija nefqa akbar taħt *Energy Infrastructure* , *Charging Pillars Infrastructure* , *Energy-related Embellishment Public Projects* , *Cohesion Funds 2014-2020* and *Structural Funds 2021-2027* , nefqa anqas hija antiċipata taħt *Urban Greening* , *WasteServ Malta Ltd* u *Waste to Energy Facility.* In-nefqa mistennija tkun inqas taħt l-*Investment Incentives (Malta Enterprise)* minħabba li ġie trasferit taħt Ministeru ieħor, filwaqt li mistennija nefqa ikbar taħt il-proġett relatat mar-riġenerazzjoni tal-Port il-Kbir wara li ġie trasferit taħt dan il-Ministeru.
XVII	Ministeru għall-Finanzi u x-Xogħol	236,001,000	267,723,000	31,722,000	-	Zieda fin- nefqa hija anticipata taht l-*Investment-Equity Acquisition* .
XVIII	Ministeru għall-Edukazzjoni, l-Isport, iż-Żgħażagħ, ir-Riċerka u l-Innovazzjoni	91,553,000	85,744,000	-	5,809,000	Spiża anqas hija mistennija taħt proġetti li jaqgħu taħt il-Fondi Strutturali fost oħrajn.

STATEMENT Ċ
NEFQA KAPITALI 2024: ESTIMU RIVEDUT IMQABBEL MAL-ESTIMU APPROVAT

	VOT	ESTIMU APPROVAT €	ESTIMU RIVEDUT €	BIDLA + €	BIDLA - €	RIMARKI
XIX	Ministeru għax-Xogħlijiet Pubbliċi u l-Ippjanar	20,672,000	27,720,000	7,048,000	-	In-nefqa mistennija tkun akbar taħt il-*Property, Plant and Equipment* u l-*Enhancement of Public Areas* filwaqt li mistennija nefqa inqas taħt il-*Property, Plant and Equipment* (BCA) and (OHSA) peress li dawn ġew trasferiti taħt Ministeru ieħor. Il-bidla li saret fil-Ministeri iktar kmieni din is-sena rriżultat f'nefqa ikbar taħt l-Awtorita' tal-Artijiet u l-Aġenzija għar-Reġistrazzjoni tal-Artijiet minħabba li kienu ġew trasferiti taħt dan il-Ministeru.
XX	Ministeru għall-Ġustizzja	9,328,000	9,392,000	64,000	-	Żieda fin-nefqa mistennija taħt l-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol - *Property, Plant and Equipment* u spiża anqas hija anticipata taħt *Asset Recovery Bureau* u taħt *Court Services Agency* .
XXI	Ministeru għall-Anzjanità Attiva	4,620,000	4,598,000	-	22,000	
	NEFQA KAPITALI TOTALI	**1,119,515,000**	**1,344,248,000**	**224,733,000**	-	